

EVALUERING AF 3 BEVÆGELSESRUM

NIRAS

Mette Lerche Sørensen, konsulent

mls@niras.dk

Thue Hillgaard, chefkonsulent

thi@niras.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Indledning	4
	Baggrund for evaluering	4
	Evalueringens fokus	6
	Beskrivelse af de tre bevægelsesrum	7
	Læservejledning	10
2	Konklusion og anbefalinger	11
3	Brugere og deres brug af bevægelsesrummene	14
	Karakteristik af brugerne af de tre bevægelsesrum	14
	Motivation for at besøge bevægelsesrummet - og for at bevæge sig i det	15
	Delkonklusion	17
4	Aktiviteter og faciliteter i bevægelsesrummene	18
	Høj grad af aktivitet i bevægelsesrummene	18
	Tilgængelighed og tryghed fremmer aktivitet	18
	Bevægelsesrummets fleksible indretning favner en bred målgruppe	25
	Brugerrettet arkitektur fremmer aktivitet og bevægelse	28
	Delkonklusion	29
5	Synergier i lokalområdet	30
	Nærmiljø og identitet	30
	Løftestang for nye initiativer	31
	Delkonklusion	32
6	Proces og organisering	34
	Initiativ og udviklingsforløb	34
	Organisering og forankring	36
7	Perspektivering	40
8	Metode	42
	Kvantitativ dataindsamling	42
	Kvalitativ dataindsamling	43
9	Litteraturliste	44

INDLEDNING

Lokale og Anlægsfonden har bedt NIRAS om at gennemføre Fondens årlige, større evaluering, som i 2012 vedrører Fondens støtte til tre udendørs bevægelsesrum. De tre bevægelsesrum, som Lokale og Anlægsfonden har valgt skal indgå i evalueringen, ligger i København, Fredericia og Skåde (ved Aarhus).

Baggrund for evalueringen

Lokale og Anlægsfonden har gennem de senere år støttet opførelsen af en række udendørs bevægelsesrum, hvor der er plads til bevægelse og social aktivitet. Støtten til de tre projekter kan ses som en del af en strategi, hvor Fonden løbende har fokus på udviklingen og planlægningen af byområder, bevægelsesrum og det aktive byliv i almindelighed. Med denne strategi ønsker Fonden at bidrage til, at der skabes nogle rammer i by- og boligområder, hvor der er særlig mulighed for fysisk og kreativ udfoldelse. Bevægelsesrum skal kort sagt gøres mere oplevelsesrige, varierede og aktive.

Denne strategiske satsning skal naturligvis også ses i sammenhæng med de tendenser, der rører sig mere bredt inden for idrætten, hvor der netop ses nye bølger af kropskultur, hvor fokus er på leg, sjov og selvorganiserede aktiviteter uden for foreningslivet. Det er ikke længere de sportslige præstationer, brugerne lægger vægt på, men i langt højere grad den umiddelbare tilfredsstillelse samt den sociale og rumlige oplevelse ved aktiviteten¹.

I sin støtte til projekterne lægger Fonden vægt på, at projekterne bakked op af et lokalt engagement i planlægningen såvel som i finansiering og drift af faciliteterne samt at faciliteterne henvender sig til flere brugergrupper, der på demokratisk vis sikres indflydelse på aktiviteterne. For

Fonden er det desuden en målsætning, at faciliteterne er nyskabende i funktion og arkitektur, og at faciliteterne giver brugerne en bred vifte af udfoldelsesmuligheder, mens der også skabes rammer for aktiviteter, der baseres på frivilligt arbejde til glæde for fællesskabet. Det er med baggrund i disse værdier, at Fonden ønsker at skabe flere og bedre fritidsfaciliteter, der opfylder både kendte og fremtidige brugeres behov.

Definition af evaluerings genstandsfelt - bevægelsesrum

Beskrivelsen af evalueringens afsæt leder frem til et forsøg på at afgrænse, hvad evalueringens genstandsfelt er.

De tre projekter i København, Fredericia og Skåde, som er støttet af Fonden og udvalgt til evalueringen, er anlagt gennem en periode på cirka ti år, hvilket også betyder, at der er en relativ stor forskel på den konkrete udformning af de visioner og de idéer, der er fælles for de tre områder. Derudover er de tre områder placeret vidt forskellige steder i en by- og boligsammenhæng – fra parcelhuskvarteret uden for Aarhus til det urbane miljø i Nansensgadekvarteret i København. Når en samlet evaluering giver mening på trods af denne forskellighed, så er det netop pga. de visioner og idéer, alle tre områder har sit afsæt i. Og det er også dette fælles afsæt, som muliggør en definition, der rummer alle tre projekter.

Den bedste fællesbetegnelse for de tre projekter synes at være *udendørs bevægelsesrum*. Det er et begreb, som i forskellige sammenhænge er brugt om byrum, der er indrettet på en sådan måde, at de fremmer bevægelse og aktivitet samtidig med, at de inviterer til socialt ophold. Senest er begrebet anvendt – uden dog entydigt at være defineret – i forskningsprojektet "Byens Bevægelsesrum",

der er støttet af byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler, og hvor tre københavnske byrum analyseres i forhold til sammenhængen mellem design, arkitektur, planlægning og anvendelse². På næste side gives en definition af, hvad et bevægelsesrum i denne evaluering dækker over. Definitionen har særlig fokus på de kriterier som Lokale og Anlægsfonden har givet sin støtte ud fra, og som i denne evaluering er fremkommet i et indledende rammesætningsinterview med nøglemedarbejdere i Fonden.

Evalueringen gør altså brug af ovennævnte forståelsesramme i vurderingen af de tre bevægelsesrum i København, Fredericia og Skåde. På trods af stor forskellighed i opførelsestidspunkt, indretning og placering i byrum, så er ovennævnte elementer dækkende for alle tre bevægelsesrum.

I de følgende afsnit beskrives først evalueringens fokus og metode, dernæst de tre bevægelsesrum, som evalueringen omhandler, inden der gives en kort læsevejledning for rapporten.

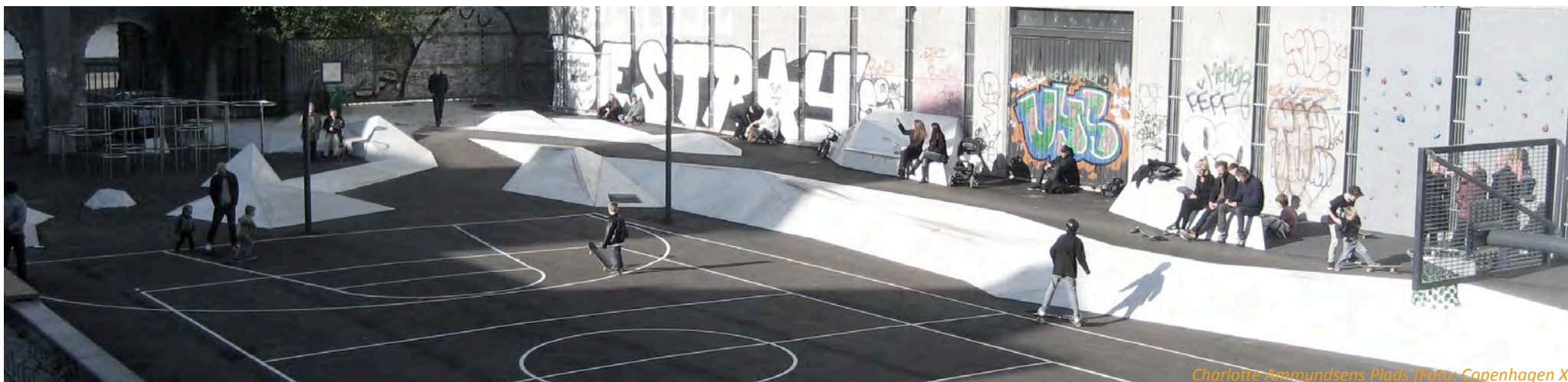
¹ Lokale- og Anlægsfonden & SLA Landskabsarkitekter (2004). *Idrættens fornemmelse for byrum. Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække, 11.*

² Nielsen & Thorkenholdt (2011). *Byens Bevægelsesrum - Et studie af byrumms evner til at fremme fysisk aktivitet og møde mellem mennesker. Udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.*

³ Lokale- og Anlægsfonden & SLA Landskabsarkitekter (2004). *Idrættens fornemmelse for byrum. Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække, 10.*

Definition af bevægelsesrum

- *Lægger op til aktivitet og bevægelse i bredeste forstand.* Gennem de senere år har aktivitetsbegrebet ændret sig en del, og forstås i dag meget bredere end for blot få år siden³. Det at være aktiv er ikke længere forbundet med den præstationsfokuserede idræt, hvor det er resultaterne, der er målet. Det kan heller ikke indsnævres til kun at være rekreativt for den enkelte, der ønsker personligt velvære gennem motion og fysisk aktivitet. Aktivitet skal i dag forstås i bredeste forstand, hvor den gode præstation og rekreationen går hånd i hånd med den gode oplevelse. Kort sagt ligger fokus for brugerne af bevægelsesrummet ikke nødvendigvis på aktivitetens direkte konsekvens for krop og egen sundhed, men på den umiddelbare fornøjelse ved legen og aktiviteten.
- *Er fleksibel i sin indretning.* Som en umiddelbar konsekvens af den brede forståelse af aktivitetsbegrebet, så skal et bevægelsesrum i sin indretning kunne håndtere en betydelig mangfoldighed i brugen. Bevægelsesrummet forstås dermed som et fleksibelt rum, hvor faciliteterne kan bruges af forskellige grupper af mennesker på forskellige tidspunkter og til forskellige formål. Helt konkret, skal bevægelsesrummet kunne rumme både det organiserede i form af fx holdsport i foreningsregi, afholdelse af idrætstimer mv., det selvorganiserede, hvor folk selv definerer rammerne, indholdet og intensiteten for aktiviteten, og det sociale ophold, hvor folk får lyst til at lege, sanse og opholde sig i bevægelsesrummet.
- *Appellerer til en bred målgruppe.* Endelig er det et led i forståelsen og definitionen af bevægelsesrummet, at det henvender sig til en bred målgruppe og i sin indretning ikke ekskluderer nogen fra at bruge det. For Lokale og Anlægsfonden er det naturligvis et grundlæggende princip, at støttede faciliteter skal stå til rådighed for fællesskabet, men derudover ligger det også i forlængelse af forståelsen af bevægelsesrummet som et fleksibelt indrettet rum, at det skal kunne rumme alle uanset køn, alder, aktivitetsniveau mv.

Charlotte Amundsens Plads (Foto: Copenhagen X)

Evalueringens fokus og metode

Der er gennem de senere år gennemført en række undersøgelser og forskningsprojekter af bevægelsesrum (nogle dog under andre betegnelser som fx næraktivitetsanlæg og playspots). Flere af disse undersøgelser er af forskningsmæssig karakter og indeholder grundige kortlægninger af bevægelsesmønstre og brug gennem længere perioder, vurderinger af stedernes arkitektur og værdibegreber mv., som rammerne for denne evaluering ikke muliggør i samme omfang.

Denne evaluering vil derimod have større fokus på at beskrive *personlige erfaringer* og brugeroplevelser samt den læring, som indretningen og ibrugtagelsen af udearealerne har genereret baseret på såvel brugernes som øvrige interessenters vurderinger. Det kvalitative fokus suppleres dog også med kvantificerbare vurderinger af brugen, men ikke på en sådan måde, at det nødvendigvis kan siges at være dækkende for et repræsentativt udsnit af bevægelsesrummenes samlede brugergruppe. I opstilling af evalueringsdesign er det dog vurderet som afgørende, at indsamlingen af viden sker på tværs af både organiseret og uorganiseret brug af udearealerne.

Der er anvendt en kombination af kvantitative og kvalitative dataindsamlingsmetoder for at give et validt og nuanceret billede af de erfaringer, man har gjort sig med etableringen af de tre udendørs bevægelsesrum. Der er gennemført 172 interview i en hall test (interview gennemført ved hjælp af papirspørgeskemaer og efterfølgende elektronisk behandling) med brugere på pladserne samt kvalitative fokusgruppeinterview og personlige dybdeinterview med brugere og interessenter.

Evalueringens formål og hovedfokus er at:

- beskrive og vurdere processen fra ansøgning til anlæggelse af udearealerne og til den endelige ibrugtagelse af faciliteterne
- forklare, hvilke mekanismer der gør sig gældende i brugen af udearealerne
- generere læring og anbefalinger dels til det videre arbejde med planlægning og forbedring af udearealer og dels til Fondens øvrige indsatsområder

Det har været en udfordring i dataindsamlingen, at mange brugere på især Gasværksgrunden og Skåde Skole er børn, som af etiske hensyn ikke er blevet interviewet med mindre de havde en forælder som bisidder. Datamaterialet er derfor suppleret med observationskort fra pladserne, hvor brugernes adfærd er dokumenteret som en række øjebliksbilleder på oversigtskort. Disse kort har været anvendt til at kvalificere og nuancere resultaterne fra halltest og fokusgrupper. Kapitel 8 beskriver den anvendte metode mere detaljeret.

De indsamlede erfaringer fra projekterne bliver i denne rapport sammenfattet med et anvendelses- og læringsorienteret perspektiv, hvor hensigten er, at Lokale og Anlægsfonden og kommuner/foreninger/institutioner kan finde inspiration til at arbejde med attraktive og inspirerende udearealer med fokus på bevægelse.

Beskrivelse af de tre bevægelsesrum

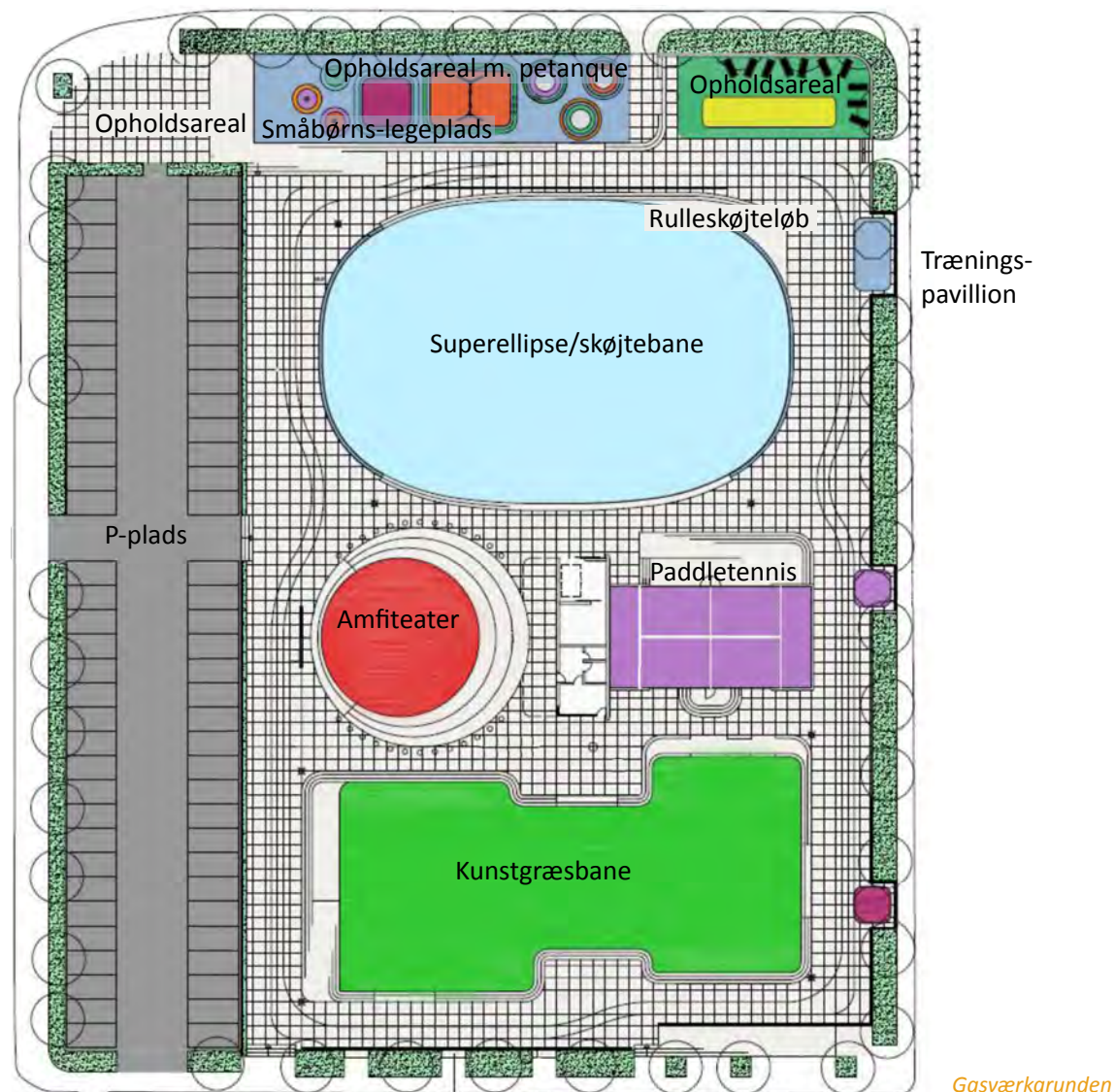
Som defineret på side 4 er de tre bevægelsesrum som udgangspunkt steder, der lægger op til aktivitet og bevægelse i bredeste forstand, er fleksibel i sin indretning og appellerer til en bred målgruppe. Derudover er der naturligvis også en række karakteristika og helt unikke forhold, som gør sig gældende for hver enkelt af de tre rum. I de følgende afsnit beskrives disse kortfattet sammen med billeder og illustrationer fra stederne.

Fredericia – Gasværksgrunden

I et gammelt industriområde centralt placeret i Fredericia er det ældste og det største (ca. 7.500 m²) af de tre udvalgte bevægelsesrum placeret. Området er meget bynært og ligger tæt ved to skoler og en række daginstitutioner. Pladsen er indrettet med bl.a. et amfiteater, en legeplads for småbørn, styrketræningspavilloner, petanquebaner, en kunstgræsbane, en paddletennisbane og en ellipseformet bane, der om sommeren primært benyttes til boldspil og om vinteren som skøjtebane. I tilknytning til aktivitetsområderne er der en bygning, hvor idrætsredskaber (og skøjter om vinteren) kan lånes.

Skåde Skole [Foto: Rune Johansen]

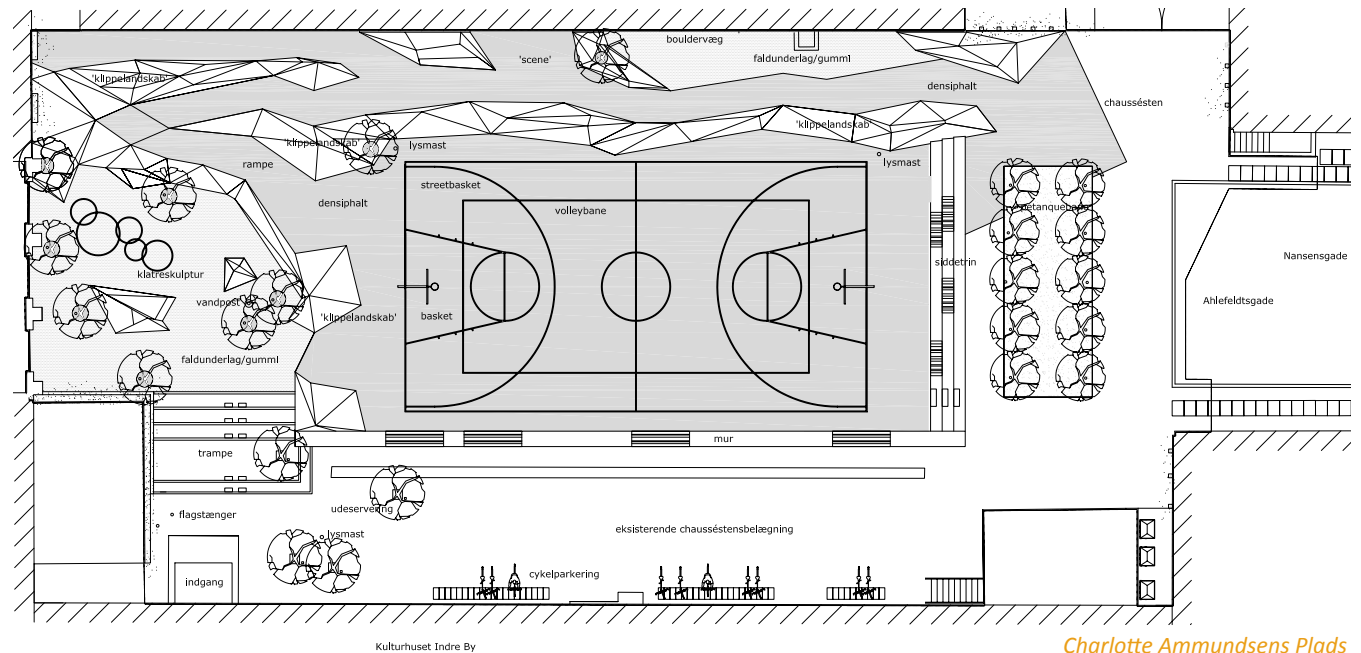
Gasværksgrunden

København – Charlotte Ammundsens Plads

På pladsen foran – og i umiddelbar tilknytning til – Indre By Medborgerhus i Nansensgadekvarteret ligger bevægelsesrummet Charlotte Ammundsens Plads (ca. 1.800 m²). Området omkring pladsen er tæt bebygget og rummer både boliger, forretninger, caféer og kontorer. Pladsen er centreret omkring en basketballbane, der er sænket i niveau i forhold til resten af pladsen. Omkring banen er der en række isbjergslignende små forhøjninger, der primært anvendes af skatere og løbehjulsbrugere. Derudover er der på pladsen en klatrevæg. Omkring pladsen er der siddepladser, og da bevægelsesrummet ligger i umiddelbar tilknytning til medborgerhuset, anvendes husets café også hyppigt af de besøgende på pladsen.

Charlotte Ammundsens Plads (Foto: Copenhagen XI)

Charlotte Ammundsens Plads

Skåde (ved Aarhus) – Skåde Skole

Ved Skåde Skole ligger det tredje bevægelsesrum, der indgår i evalueringen. Skåde er en forstad til Aarhus, og området består af primært af parcelhuskvarterer og villa-områder. Bevægelsesrummet er ca. 5.700 m² og indrettet som et sammenhængende aktivitetsanlæg med en lang række speciallavede faciliteter og redskaber. Anlægget består af nogle forskellige aktivitetsområder – herunder en multibane, en parkourbane, et skaterområde, en forhindringsbane og et legeområde – samt flere hyggekrege og opholdsrum.

Skåde Skole [Foto: Rune Johansen]

Skåde Skole

Læsevejledning

Evalueringen bygger på en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. Denne form for metodetriangulering indebærer, at der er anvendt forskellige metoder til at afdekke de samme evalueringsspørgsmål og evalueringste-maer.

I de følgende kapitler vil resultater fra den kvantitative brugerundersøgelse blive formidlet i enten tabeller eller figurer opdelt på bevægelsesrum, men også med en total, der indikerer svarfordelingen på tværs af de tre bevægelsesrum. For hver figur eller tabel vil der også være angivet et 'N', som er antallet af brugere (over 15 år), der har be-svaret dette spørgsmål.

Fra de forskellige kvalitative datakilder er gode citater og casebeskrivelser inddraget, såfremt de illustrerer de gene-relle tendenser og konklusioner i teksten. Er et citat ikke dækkende for evalueringens tværgående erfaringer, men mere udtryk for enkeltstående holdninger, så vil dette ty-deligt fremgå af teksten. Alle citater er anonymiserede, men bevægelsesrummet vil være angivet.

Rapporten er opdelt på en sådan måde, at den indledes med en gennemgang af de væsentligste resultater samt en række anbefalinger til indretning af bevægelsesrum på baggrund af de erfaringer, man har gjort sig i de tre ud-valgte bevægelsesrum. Derefter beskrives evalueringens temaer i kapitel 3-6: Brugerkarakteristik og brugsmønstre, faciliteter og aktiviteter, synergier i lokalområdet samt pro-ces og organisering af anlæg og drift. Endeligt slutes der af med et metodekapitel (kapitel 8), som beskriver evalu-eringsdesign og dataindsamlingsproces og afslutningsvist en perspektivering.

Skåde Skole [Foto: Rune Johansen]

2. KONKLUSION OG ANBEFALINGER

I dette kapitel samles op på evalueringens analyser - herunder særligt brugernes oplevelse af de tre udendørs bevægelsesrum i Fredericia, København og Skåde (ved Aarhus). Kapitlet afrundes med en række fremadrettede anbefalinger.

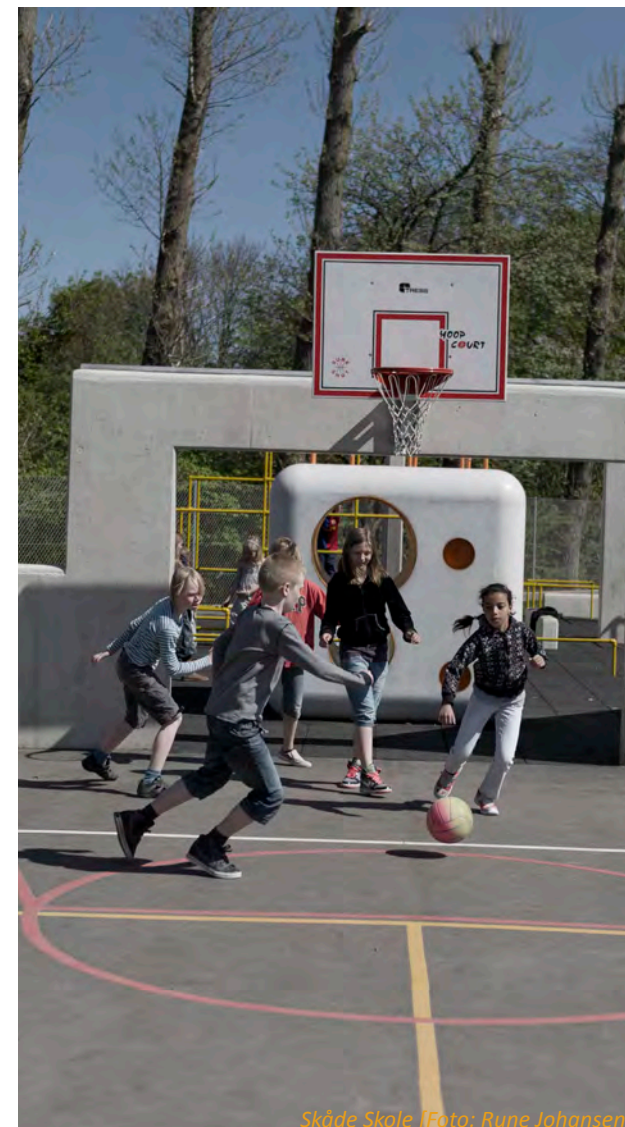
Evalueringen har vist, at det på alle tre pladser er lykkedes at fremme et højt aktivitetsniveau blandt brugerne, som primært tilhører den yngre del af befolkningen (under 35 år). Brugere giver i evalueringen udtryk for stor tilfredshed med bevægelsesrummene, hvilket i høj grad kan forklares med, at bevægelsesrummene har udfyldt et reelt behov for et sted at opholde sig og være aktive sammen. Gennem evalueringen er der identificeret forskellige fysiske og sociale mekanismer, som fremmer brugen af bevægelsesrummene. Tilgængelighed, tryghed og mangfoldighed har vist sig at være vigtige motivationsfaktorer, som kan stimuleres både gennem fysik og mennesker. Således har det vist sig, at en central placering har stor betydning for både at opnå et stort kendskab til og brug af bevægelsesrummene, men også det, at der er åbne indgange og et godt overblik over pladsen og aktiviteterne udefra er med til at tiltrække brugere. For at pladserne også benyttes om aftenen viser evalueringen, at brugerne opfatter gode lysforhold samt tilstedeværelsen af voksne mennesker som trygge rammer.

Tilgængelighed har desuden vist sig også at være en faktor i forhold til, hvordan man bruger faciliteterne. Faciliteter, der kun kræver alment udstyr som fx en bold eller et løbehjul (eller faciliteter, der kan benyttes helt uden redskaber) er mere tilgængelige for brugerne end de, der kræver særligt udstyr som fx net eller skøjter. Omvendt viser evalueringen også, at når det særlige udstyr er frit tilgængeligt for alle, kan særlige faciliteter som fx skøj-

tebane tiltrække en meget stor brugergruppe. Dette er dog meget ressourcekrævende, og tilgængeligheden af specialudstyr bør derfor i højere grad tænkes med i den fysiske programmering.

Evalueringen bekræfter også den tendens, som er udgangspunkt for Fondens satsning - nemlig at brugerne i høj grad motiveres af det spontane, legen og den sociale oplevelse ved bevægelsen. Brugere svarer således i høj grad, at de bruger bevægelsesrummene fordi det er sjovt og på grund af det sociale samvær. Her er det især pigerne/kvinderne der kommer for det sociale samvær med andre, mens mændene i højere grad kommer der fordi det er sjovt. Mændene kommer der således ofte for at dyrke en aktivitet og forbinder det med noget sjovt. Det er især drengene/mændene, der er fysisk aktive, mens pigerne/kvinderne i højere grad benytter opholdsarealerne eller sidder i klatrestativer og snakker. Bevægelse og leg opstår ofte spontant, når brugerne er på pladsen. Dette understreger vigtigheden af, at faciliteter, der giver mulighed for forskellige grader af aktivitet er til rådighed og let tilgængelige for brugerne.

Kombinationen af faciliteter, der appellerer til forskellige brugergrupper har i alle tre bevægelsesrum været meget vellykket i forhold til at inkludere mange brugere på tværs af alder og køn. Dette giver plads til mangfoldighed og vurderes af brugerne som det bedste ved bevægelsesrummene. I den forbindelse har det også stor betydning, at bevægelsesrummene både rummer fysiske aktiviteter og opholdsarealer, hvor de knap så bevægelsesstærke grupper har lyst til at være. Evalueringen viser, at når bevægelsesrummene fungerer med tilgængelige og fleksible faciliteter, hvor flere aktiviteter kan finde sted spontant og på én gang, ender mange brugere, i større eller mindre

Skåde Skole [Foto: Rune Johansen]

grad og mere eller mindre bevidst, med at bruge disse og bevæger sig derved mere, end de ellers ville have gjort. Bevægelsesrummene har på hver sin måde haft positive effekter for lokalområderne. Charlotte Ammundsens Plads har givet området en stærk identitet og fællesskabsfølelse beboerne imellem, mens Gasværksgrunden har givet anledning til mere samarbejde på tværs af fritidstilbud og idrætsforeninger. I Skåde har bevægelsesrummet fungeret som løftestang for nye idræts- og bevægelsesinitiativer blandt andet med det resultat, at SFO'en er blevet idræts-SFO og indskolingen i dag arbejder målrettet med bevægelse.

I udviklingsprocessen har der i nogen grad været udfordringer i samarbejdet mellem initiativgrupperne og de tilknyttede arkitekter i forhold til at finde den rette balance mellem nytænkende arkitektur og konkrete brugerbehov. Dialogen mellem brugerråd og arkitekter har derfor været

af stor betydning. Fremadrettet kunne det være en fordel, at prioritere flere fysiske besøg, så arkitekterne i højere grad får føling med omgivelserne og de brugere, der skal benytte bevægelsesrummet.

Erfaringen fra de tre udviklingsforløb er desuden, at brugerinddragelse af forskellig karakter er med til at sikre ejerskab og forankring af bevægelsesrummet. Dog viser evalueringen, at de etablerede brugerråd ikke længere er fungerende, hvilket skyldes, at deres rolle ikke er tænkt frem til driften. Brugerrådene har således oplevet at fungere uden nogen reel beslutningskompetence, hvilket har betydet, at brugerne har mistet motivationen for at deltage. Fremover vil det derfor være hensigtsmæssigt, hvis der som en del af udviklingsforløbet rettes fokus på, hvilken rolle man ønsker, at brugerrådene skal spille efterfølgende, og at dette følges op med fx et mindre budget og beslutningskompetence på udvalgte områder.

Samlet set viser evalueringen, at de tre bevægelsesrum har stor værdi for brugerne og det lokalområde, der er placeret i. Det er således i høj grad lykkedes Fonden at skabe rammer for fysisk og kreativ udfoldelse i byrum af forskellig karakter, som især lægger op til de spontane og selvorganiserede aktiviteter. Det er desuden vores vurdering, at bevidst arbejde med de nævnte fysiske og sociale mekanismer i udformningen af fremtidige bevægelsesrum har en positiv effekt i forhold til at tiltrække både de brugere, der i forvejen er fysisk aktive og de ikke så bevægelsesstærke grupper.

Med udgangspunkt i evalueringens konklusioner angives på næste side en række anbefalinger til, hvad der er vigtigt i forhold til indretningen af bevægelsesrummene, hvilke værdier der er afgørende for brugen af stederne, samt hvilke forhold der skal tages hensyn til i processen omkring organisering og drift. Anbefalingernes afsæt er primært de brugeroplevede erfaringer.

Skåde skole (Foto: Rune Johansen)

Anbefalinger

Indretning af bevægelsesrummene

Placer bevægelsesrummet, hvor mennesker naturligt færdes. Det giver langt hen af vejen sig selv, men fælles for de tre bevægelsesrummes succes med at tiltrække et stort antal brugere er, at de er placeret på steder, hvor brugerne i forvejen er og trives, og det tilskynder især til de spontane og selvorganiserede aktiviteter.

Inviter og inspirer folk med synlighed til aktivitetsområdet. Brugere inspireres af hinanden, og synlighed til aktivitetsområdet har vist sig at være motiverende i forhold til at trække flere brugere ind til aktivitet eller ophold i bevægelsesrummet.

Faciliteter skal kunne anvendes uden brug af specialudstyr. Tilgængelighed er et nøglebegreb for brugen af bevægelsesrummene, og derfor må det ikke være et krav til de selvorganiserede og ikke-planlagte aktiviteter, at de skal forberedes. Kræves specialudstyr kan en løsning dog også være at gøre udstyret lettilgængeligt i området med udlån fra et redskabsrum eller lignende.

Gå ikke på kompromis med funktionaliteten. Arkitekturen skal inspirere til nye aktivitetsformer, men brugerne oplever i flere tilfælde, at der ikke er sammenhæng mellem arkitektur og funktionalitet. Det gælder i såvel materialevalg som indretning. Brugerinddragelse og brugerrettet arkitektur bør have høj prioritet i udviklingsfasen.

Værdier i bevægelsesrummene

Bevægelsesrummet skal signalere tryghed. Børn anvender stederne, og derfor er tryghed afgørende for mange forældre. Tilstedeværelsen af mennesker og lys har vist sig at være vigtig for brugen i ydertimerne.

Det er vigtigt både at have plads til aktivitetsområder og opholdsarealer. Bevægelsesrummene er for alle, og det er netop det, brugerne godt kan lide ved stederne. Bevægelsesrummene har haft stor succes med at favne en bred målgruppe ved både at tilbyde aktivitetsområder og opholdsarealer. Især pigerne og de ældre foretrækker at bruge opholdsarealerne eller fx klatrestativer, hvor de kan sidde og snakke. Bevægelsesrummene skal kort sagt kunne sætte rammerne for både den fysiske præstation, rekreationen og den sociale oplevelse.

Fasthold opmærksomhed omkring bevægelsesrummet med større arrangementer. Bevægelsesrummene har udviklet sig til at være naturlige samlingssteder for brugerne i nærområdet. Større arrangementer og traditioner som fx OL for børn, isskøjteløb og Skt. Hans arrangementer bidrager til at fremtidssikre stedet gennem udviklingen af en stærk fællesskabsfølelse.

Organisering af anlæg og drift

Brugerinddragelsen skal tænkes helt frem til driften. Der er gode erfaringer med brugerinddragelse og egentlige brugerråd i anlægsfasen, men det synes også vigtigt fortsat at prioritere dette. Brugerrådene mister deres funktion, og de frivillige kræfter falder fra, hvis ikke de kan træffe hurtige beslutninger og råde over blot et mindre budget, når bevægelsesrummet er sat i drift.

Det er vigtig for forankringen, at der er en "driver", der kan igangsætte og stimulere aktivitet. Selv om bevægelsesrummene danner ramme for selvorganiseret aktivitet, viser erfaringerne, at der er behov for én, som kan starte nye initiativer, følge op på praktiske ting og tage ansvar for området. Det kan både være frivillige og kommunalt ansatte fritidskonsulenter, der kan påtage sig rollen som katalysator for aktiviteter og opfølgning.

Afsæt midler til drift og lav en implementeringsplan. Bevægelsesrummene kræver vedligeholdelse, hvis det skal blive ved med at være attraktivt og sikkerhedsmæssigt forsvarligt at komme der. De driftsansvarlige efterlyser, at implementeringen følges op med økonomiske ressourcer til vedligehold. Det er ofte en udgift, der lander mellem to stole, og som i sidste ende betyder dårligere faciliteter for brugerne.

3. BRUGERE OG BRUGERMØNSTRER

Karakteristik af brugerne af de tre bevægelsesrum

Selvom det i alle tre bevægelsesrum er den yngre del af befolkningen (under 35 år), der bruger rummene mest, er der alligevel forskel på, hvilke aldersgrupper der kommer på hver af de tre pladser. På Skåde Skole er det, ikke overraskende, især skolebørn, der kommer på pladsen og Skåde Skole er det af de tre bevægelsesrum, hvor flest børn kommer sammen med familien (forældre og bedsteforældre) uden for skoletiden, mens børnene på Gasværksgrunden og Charlotte Ammundsens Plads typisk kommer der sammen med venner i fritiden.

Der er nogenlunde ligelig fordeling i brugergrupperne på de tre pladser med hensyn til køn, jf figur 1. Figur 2 viser aldersfordelingen blandt respondenterne i hall-testen. Fordelingen er ikke nødvendigvis overensstemmende med den faktiske fordeling, idet brugere under 15 år kun er interviewet såfremt de har haft en voksen med som bisidder. Da børnene på Skåde Skole i højere grad end de andre steder kommer med forældre og bedsteforældre, er der derfor interviewet et større antal børn under 15 i Skåde end på Gasværksgrunden og Charlotte Ammundsens Plads.

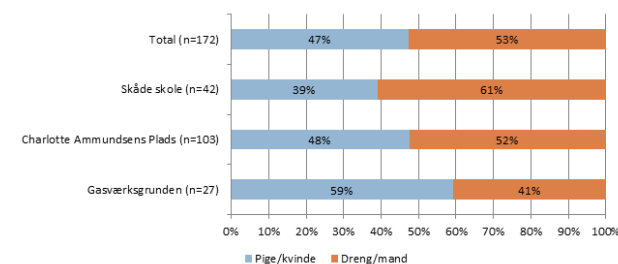
På Skåde Skole kommer børnene både på pladsen i skoletiden – hvor de enten leger der i frikvartererne eller bruger pladsen i idrætstimerne – eller de kommer der, mens de er i SFO eller i fritiden, jf figur 3. De yngste børn kommer ofte på pladsen i fritiden sammen med deres familie, mens de lidt ældre børn og unge (13-18 år) kommer på pladsen uden for skoletid og generelt er der sammen med venner. På Skåde Skole er brugerne over 18 år typisk forældre og bedsteforældre med mindre børn, som især kommer på pladsen om aftenen og i weekender.

Den største brugergruppe på Gasværksgrunden er skoleelever, men brugerne her er generelt ældre end på Skåde Skole. På Gasværksgrunden er den største brugergruppe i hall-testen således de 16-18 årige, mens de lidt yngre mellem 13-15 år udgør den andenstørste brugergruppe. De unge her kommer især på Gasværksgrunden i forbindelse med idrætstimer i skolen, eller de kommer på pladsen i fritiden sammen med venner. Der er knap så mange brugere, som kommer på Gasværksgrunden sammen med deres familie som på Skåde Skole, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at der kun er få børn under 13 år, der kommer på Gasværksgrunden.

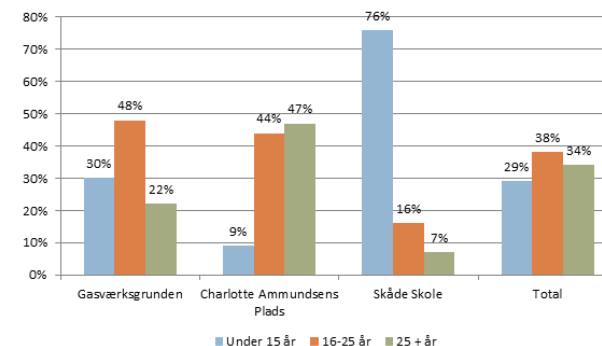
Brugergruppen på Charlotte Ammundsens Plads skiller sig ud fra de to andre bevægelsesrum ved gennemsnitligt at være noget ældre. Således er det ikke børn og unge i skolealderen, der udgør den største brugergruppe i hall-testen, men derimod de 19-25 årige, med de 26-35 årige som andenstørste brugergruppe og de 36-50 årige som tredjestørste. Flere af disse brugere er forældre, der kommer på pladsen med deres mindre børn, men størstedelen kommer der med venner. Modsat de to andre bevægelsesrum er der desuden en del brugere, der kommer på Charlotte Ammundsens Plads alene, mens stort set ingen af brugerne kommer med foreninger.

Brugerne af Skåde Skole har kortest til bevægelsesrummet med flest brugere, der har en transporttid på fem minutter eller derunder, jf figur 4. Dette hænger sandsynligvis sammen med, at størstedelen af brugerne kommer fra skolen umiddelbart ved siden af. En forholdsvis stor andel af brugerne på Charlotte Ammundsens Plads har også fem minutter eller derunder til pladsen, men en del har også mellem 5 og 15 minutters transporttid. Næsten en fjerdedel af brugerne på Gasværksgrunden angiver til gengæld,

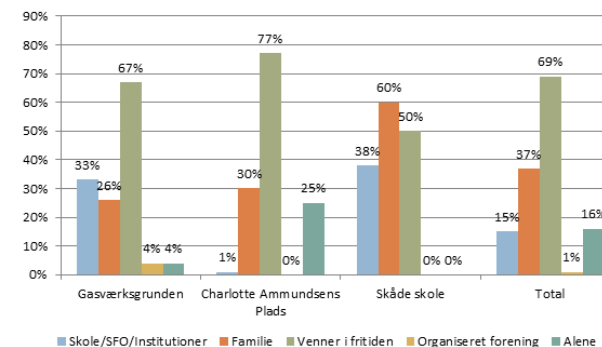
Figur 1: Fordeling på køn blandt respondenterne i hall-testen

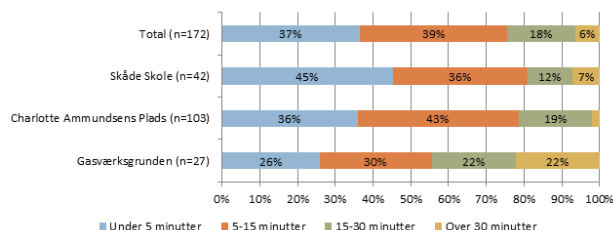
Figur 2: Fordeling på alder blandt respondenterne i hall-testen

Figur 3: "Hvem kommer du her oftest sammen med?"

Figur 4: "Hvor lang transport tid har du til stedet?"

at de har over 30 minutter til pladsen, mens dette stort set ikke er tilfældet blandt nogle brugere af hverken Skåde Skole eller Charlotte Ammundsens Plads. Dette indikerer, at mens brugere af Skåde Skole og Charlotte Ammundsens Plads særligt kommer fra tilstødende skoler eller det nære lokalområde, så kommer brugerne af Gasværksgrunden fra et større geografisk område.

Motivation for at bruge bevægelsesrummet - og for at bevæge sig i det

Lige såvel som der er forskel på brugergrupperne i de tre bevægelsesrum, er der forskel på, hvad der motiverer brugerne til at opsøge dem. Charlotte Ammundsens Plads er det bevægelsesrum med absolut flest brugere der angiver, at de kommer der for at bruge opholdsarealet, mens brugerne af de to andre bevægelsesrum generelt kommer der for at benytte kunstgræsbane, grusbane eller multibane – alle faciliteter der i højere grad knytter sig til direkte fysisk, aktiv udfoldelse. Denne forskel hænger sandsynligvis sammen med den noget ældre brugergruppe på Charlotte Ammundsens Plads, der i højere grad kommer i bevægelsesrummet "blot" for at opholde sig udendørs og fx sidde i solen med en kop kaffe, enten alene eller sammen med venner, uden at have en planlagt fysisk aktivitet

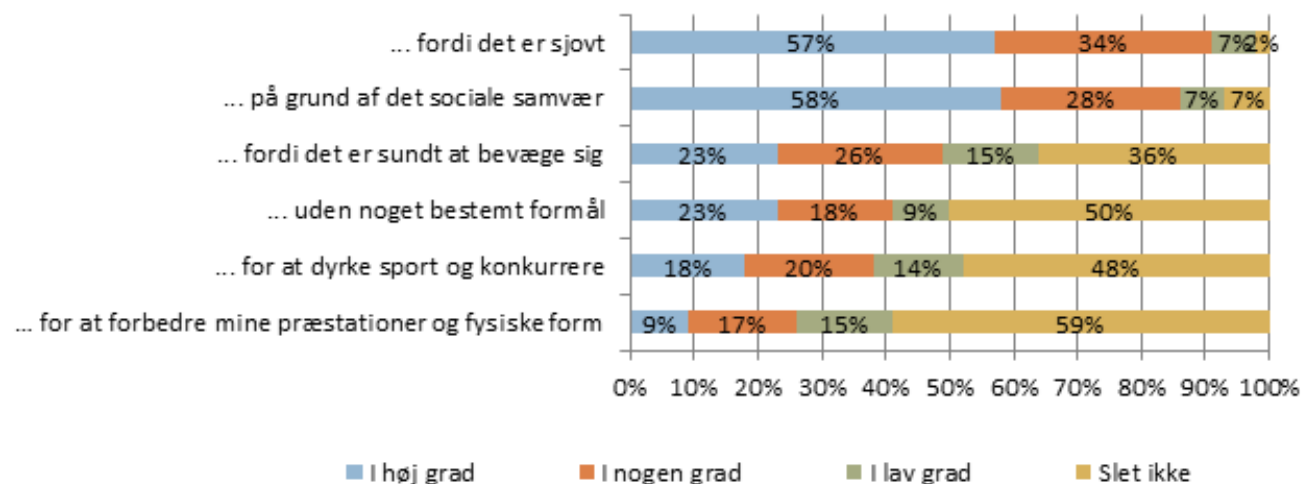
for øje. Evalueringen viser da også, at 59 % af brugerne over 25 år oftest benytter opholdsarealerne, mens det gælder for 46 % af de 16-25-årige og kun 10 % af brugerne under 16 år.

Brugerne på tværs af alle tre bevægelsesrum svarer, at de især kommer i bevægelsesrummene på grund af det sociale samvær eller "fordi det er sjovt" jf. figur 5.

Det er især drenge/mænd, der kommer i bevægelsesrummene, fordi det er sjovt. Her svarer 96 %, at de i nogen eller i høj grad kommer fordi det er sjovt, mens det for piger/kvinder er 75 %. Omvendt er der flere piger/kvinder, der kommer på grund af det sociale samvær med 91 %, der svarer i nogen eller i høj grad. Det tilsvarende tal for mændene er her 81 %.

Færre brugere angiver direkte, at de kommer fordi det er sundt at bevæge sig, for at dyrke sport og konkurrere eller for at forbedre egne præstationer. Det er især piger/kvinder, der slet ikke eller kun i lav grad ser dette som en motivationsfaktor, mens omkring halvdelen af mændene finder det motiverende. Men ser man på de faciliteter, brugerne så anvender, når de er i bevægelsesrummene er det, som nævnt tidligere, oftest faciliteter, der er forbundet med og fordrer mere eller mindre fysisk aktivitet. Dette indikerer, at bevægelse, sport og leg ofte er noget, der opstår spontant, når brugerne er på pladsen og ikke nødvendigvis er planlagt, hvilket understreger vigtigheden af, at faciliteterne er til rådighed og let tilgængelige i bevægelsesrummet. Dette betyder ikke, at brugerne ikke tager en fodbold eller basketball med hjemmefra – det er der mange, der gør – men der er også en del brugere, der

Figur 5: "I hvilken grad passer følgende udsagn på din brug af stedet her? Jeg kommer her..."

"De voksne mænd spiller jo også basket. Det er alle der bruger den [basket banen]. Alle kan jo faktisk godt lide at bevæge sig. Selv de tykke piger kommer også herved. De store piger hænger på klatrestativet. Så leger de på stativet og skater og løber. Også de tykke piger. Det er en god måde at få alle med."

[Charlotte Ammundsens Plads]

"Her foretager du dig noget når du kommer og det er jo det der er helt fantastisk og så kan man få smuglet idrætten ind. De tænker på det som et mødested, men det er jo et bevægelsesmødested."

[Charlotte Ammundsens Plads]

kommer i bevægelsesrummene uden på forhånd at have en fysisk aktivitet planlagt.

I alle tre bevægelsesrum er det et lighedstræk, at mens drengene (og mændene) ofte er aktive med hvad man kan kalde mere "traditionelle fysiske aktiviteter" som fx basketball, fodbold og løbehjul, så er pigerne (og kvinderne) ofte "bare" til stede på pladsen og "hænger ud" - dette enten sammen med familie fx mødre til småbørn, der leger på pladsen, eller sammen med jævnaldrene venner og veninder. 54 % af pigerne/kvinderne svarer således, at de i nogen eller i høj grad kommer uden noget bestemt formål, mens det kun gælder for 29 % af mændene. Bevægelsesrummene har således, udover at være et rum for fysisk aktivitet, også en vigtig social dimension, da det er her man er sammen med venner og dyrker relationer. Dette gælder i forhold til begge køn, men mens drengenes samvær ofte er centreret om konkrete og planlagte fysiske aktiviteter, er pigernes ofte mere centreret om det blot at være til stede og være sammen.

Dette betyder dog ikke, at pigerne ikke er fysisk aktive, når de opholder sig i bevægelsesrummene, det er ofte blot mindre planlagt og mindre organiseret omkring en konkret aktivitet eller spil. I evalueringen af alle tre bevægelsesrum tyder alt på, at rummene og deres faciliteter er med til at fremme bevægelse hos brugerne – om end bevægelse, som det ofte er hos pigerne, kan være på et ikke planlagt og organiseret plan og kan opstå meget spontant. En del brugere bruger bevægelsesrummene til det, de "er beregnet til". Altså er der mange af brugerne på Charlotte Ammundsens Plads, der spiller basketball og mange brugere på Gasværksgrunden, der spiller fodbold på kunstgræsplanen eller benytter skøjtebanen om vinteren. Men der foregår også en del aktivitet, der ikke nødvendigvis er

planlagt forinden, men er bevægelse eller leg, der spontant opstår fordi bevægelsesrummet i sig selv og/eller faciliteterne i rummet understøtter det. Et eksempel er klatrestativet på Charlotte Ammundessens Plads, som egentlig ikke er et klatrestativ, men som benyttes som sådan, særlig af pigerne.

Som en interessant udtrykker det, kan man sige, at idrætten nærmest bliver "smuglet" ind i bevægelsesrummet og at alle tre bevægelsesrum således er medvirkende til, at ellers mindre aktive børn og unge også bevæger sig og bevæger sig mere end de måske ellers ville have gjort, hvis de ikke havde mulighed for at opholde sig i et bevægelsesrum, som fremmer dette.

Flere brugere kommer i bevægelsesrummene for at mødes med andre og for det sociale samværs skyld. Derfor skal vigtigheden af, at bevægelsesrummene også kan rumme at være dette sociale mødested understreges. Det gøres fx med gode steder at sidde – som ikke behøver at være bænke eller stole – gode solpladser og områder med læ. Er disse kriterier opfyldt, oplever mange brugere, at bevægelsesrummene er et godt rum for socialt samvær – og hvis bevægelsesrummene samtidig fungerer med tilgængelige og fleksible faciliteter og en fleksibel arkitektur, hvor flere aktiviteter fx kan finde sted spontant og på én gang – ender mange brugere, i større eller mindre grad og mere eller mindre bevidst, med at bruge disse og bevæger sig derved mere, end de ellers ville have gjort, have de ikke opholdt sig i bevægelsesrummet.

Delkonklusion

For både Skåde Skole, Gasværksgrunden og Charlotte Ammundsens Plads er det karakteristisk, at det især er den yngre del af befolkningen (under 35 år), der bruger bevægelsesrummene, og at drenge/mænd i højere grad end piger/kvinder er fysisk aktive. De ældre brugere kommer typisk for at bruge opholdsarealerne.

Brugerne - og især pigerne/kvinderne - motiveres af det sociale samvær i bevægelsesrummene, mens især drenge/mænd kommer der, fordi det er sjovt og for at være fysisk aktive. Dette viser, at brugerne uanset køn og alder har taget bevægelsesrummene til sig, og at de bruger dem på forskellige måder; pigerne hygger sig sammen og

drenge/mænd udfordrer hinanden og har det sjovt med konkrete aktiviteter.

Evalueringen viser desuden, at bevægelse og leg ofte er noget, der opstår spontant, når brugerne er på pladsen og ikke nødvendigvis er planlagt på forhånd. Dette understreger vigtigheden af, at faciliteter til fremme af bevægelse er til rådighed og let tilgængelige for brugerne. Kombinationen af det at kunne bevæge sig i leg, spil og andre fysiske aktiviteter kombineret med muligheden for "bare" at kigge på eller "hænge ud" er central for, at brugerne oplever bevægelsesrummene som gode steder at være. Denne kombination er derfor vigtig at integrere i bevægelsesrummene, såfremt brugerne skal motiveres til at opsøge dem – og til at opsøge dem igen og igen.

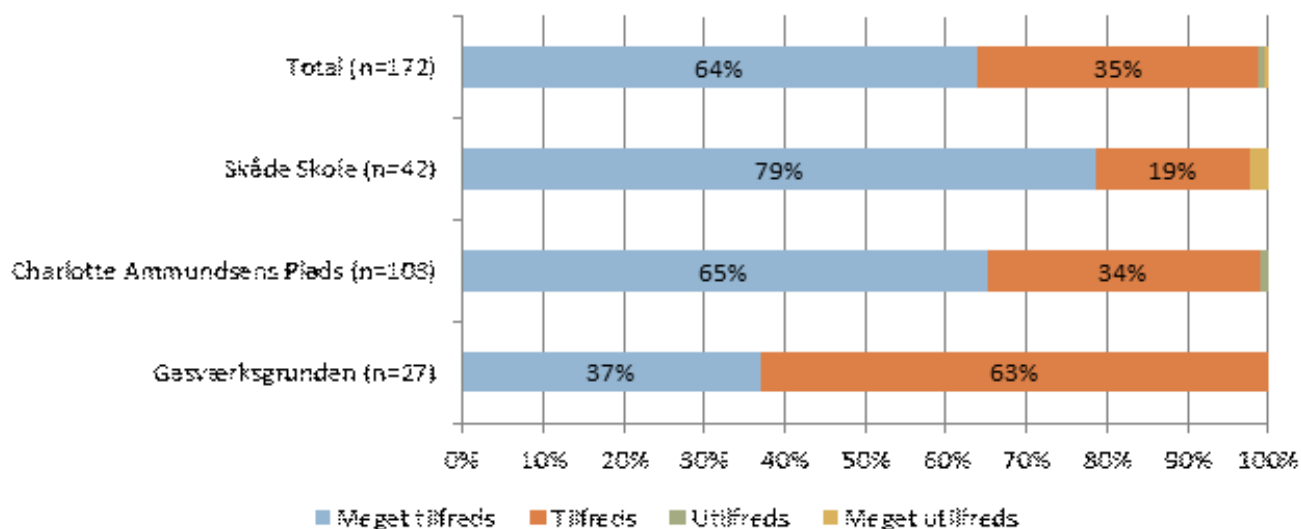
Skåde Skole [Foto: Rune Johansen]

4. AKTIVITETER OG FACILITETER I BEVÆGELSESNUMMENE

Bevægelsesrum i byerne er steder, der kan fremme fysisk aktivitet og møder mellem mennesker. Evalueringen viser, at i hvor høj grad det lykkes, blandt andet afhænger af bevægelsesrummernes design i forhold til tilgængelighed, trykthed og synlighed, men også fleksible faciliteter, der appellerer til en bred målgruppe.

I det følgende beskrives hvorledes de tre bevægelsesrum på Charlotte Ammundsens Plads, Gasværksgrunden og Skåde Skole inviterer til brug på baggrund af det fysiske design og programmering.

Figur 6: "Hvor tilfreds er du generelt med stedet?"

Høj grad af aktivitet i bevægelsesrummene

Evalueringen viser, at der i alle tre bevægelsesrum er et højt aktivitetsniveau med en jævn strøm af brugere i løbet af dagen og aftenen. Brugerne giver da også udtryk for en stor tilfredshed med arealerne. Figur 6 nedenfor viser den generelle tilfredshed blandt brugerne af de tre bevægelsesrum.

Evalueringen viser, at især de yngre brugere (under 16 år) er meget tilfredse. Her svarer 71 %, at de er meget tilfredse, mens det tilsvarende tal for brugere i alderen 16-25 år er 60 % og 62 % for brugere over 25 år. Desuden ser vi, at piger/kvinder generelt udtrykker større tilfredshed end drenge/mænd. Således har 67 % af pigerne/kvinderne svaret, at de er meget tilfredse, mens det gælder for 62 % af drengene/mændene.

Den høje grad af tilfredshed skyldes især, at alle tre pladser "kom fra ingenting" (en bar grund eller en fodboldbane) og blev omdannet til et nyt og fleksibelt bevægelsesrum, der appellerer til mange forskellige brugergrupper. Omdannelsen af de tre pladser til bevægelsesrum har således ifølge brugerne været en væsentlig opgradering i forhold til det, der var før.

Tilgængelighed og trykthed fremmer aktivitet

Central placering

En stor styrke ved alle tre bevægelsesrum er deres centrale placering enten ved skoler eller midt i et boligområde, hvor mange mennesker naturligt færdes. Evalueringen viser, at mange brugere har opnået kendskab til bevægelsesrummene ved Skåde Skole og Gasværksgrunden gennem skole/SFO/institutioner, der ligger i umiddelbar nærhed. Brugerne på Charlotte Ammundsens Plads fortæller derimod, at de har fået kendskab til bevægelsesrummet gennem venner/familie/kæreste eller at de tilfældigt kom forbi - generelt fordi de bor i nabolaget.

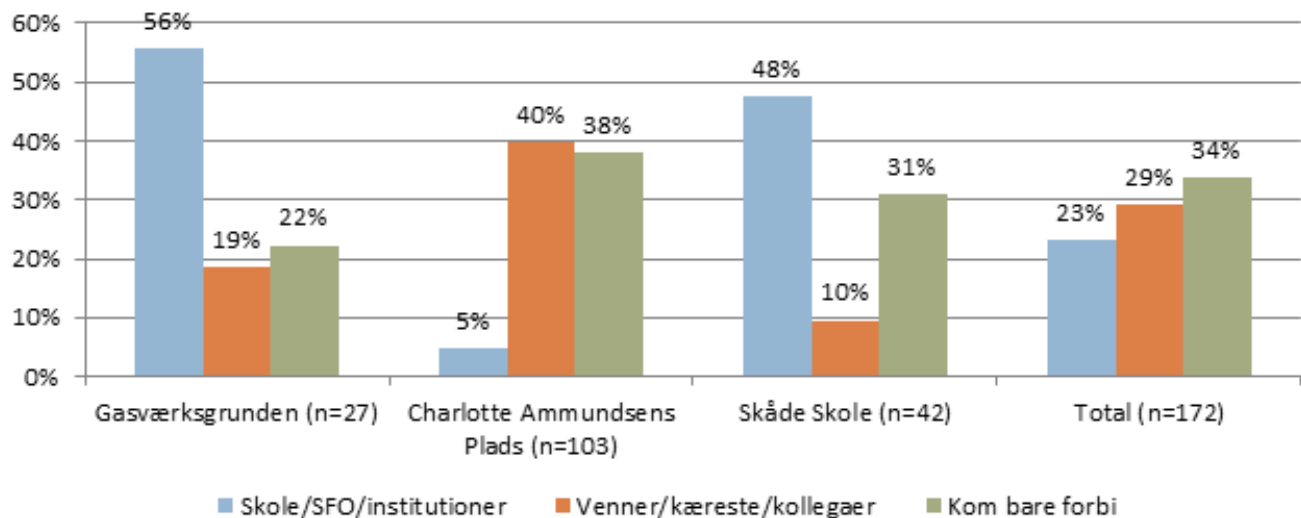
Evalueringen viser som tidligere nævnt, at op mod 80 % af brugerne i alle tre bevægelsesrum har mindre end 15 minutters transporttid hertil, hvilket understreger, at brugerne primært er lokale, der i forvejen færdes i området.

Evalueringen viser således, at en central placering på et sted, hvor folk naturligt færdes, er helt afgørende for både et stort kendskab til og brug af de tre bevægelsesrum.

Ankomstsituationen

For at tiltrække nye brugere til bevægelsesrummene er det vigtigt, at pladsen er synlig og inviterer folk ind. Dette har især været i fokus ved etableringen af Charlotte Ammundsens Plads, hvor niveauforskelle er blevet udlignet

Figur 7: "Hvordan fik du kendskab til stedet?"

"Pladsen er lidt kold og der skal være mange for, at der kommer nogen. Men gryderne gør også, at man skal ind på grunden for at se, om der er nogen på grunden."
 [Gasværksgrunden]

med ramper, og der er skabt bedre overblik til pladsen fra de omkringliggende gader. Dette har betydet, at flere mennesker bevæger sig gennem pladsen.

På Charlotte Ammundsens Plads fungerer det endvidere godt, at selve pladsen er "sænket" i forhold til gadeplanet, hvilket giver brugerne en følelse af at være i et afgrænset – og herved trygt rum – som dog stadig er åbent og tilgængeligt, da der er indgang til pladsen fra begge ender og bevægelsesveje langs pladsen i begge sider.

På Gasværksgrunden er overgangszonen fra parkeringsplads og gade til bevægelsesrummet ikke på samme måde inviterende, da der er opsat et hegn mellem funktionerne pga. boldspil på pladsen. Her bevæger man sig trinvist

op i niveauer for at komme op til selve pladsen, som ikke umiddelbart kan overskues fra gadeplan på grund af dens størrelse og de nedsænkede baner. Brugere bemærker, at man ofte bare går forbi, fordi man ikke kan se, om der foregår noget nede fra gadeplan.

Bevægelsesrummet ved Skåde Skole er afgrænset af en løbesti og grænser op til skolen og en række parcelhuse. Fra skolens og SFO'ens område er der en stor niveauforskel op til aktivitetspladsen, men denne overgang er blevet inkluderet i bevægelsesrummet med en rutsjebane og en aktivitetskrænt, der skaber en aktiv og spændende overgang og fungerer som en del af legen. Fra parcelhusene ligger pladsen i niveau og har en åben og naturlig indgang fra flere sider, hvilket betyder, at mange lokale kommer

igennem når de fx lufter hund eller er ude på en løbetur. Evalueringen viser, at de to bevægelsesrum, der har arbejdet med at skabe godt overblik og åbne indgange, også oplever en naturlig strøm af mennesker til, fra og igennem området. Omvendt ses det, at det kan være en barriere for brugerne, hvis ikke de tydeligt kan overskue pladsen og se, om der er mennesker og aktivitet på pladsen.

Tilgængelige faciliteter

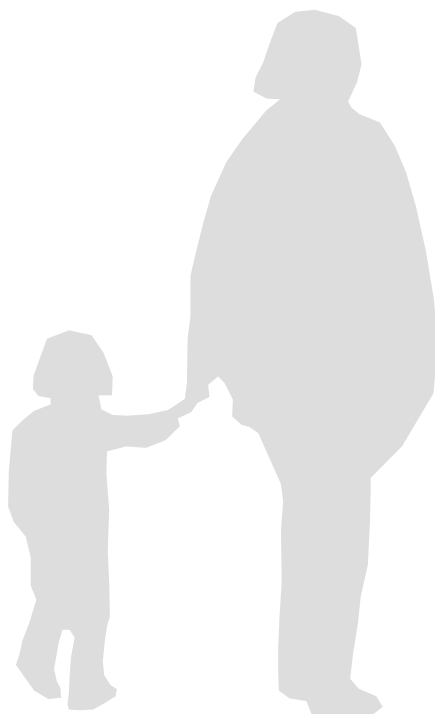
Udover at være placeret på centrale steder, er det vigtigt for brugerne af de tre bevægelsesrum, at faciliteterne er tilgængelige, dvs. at inventar som bolde, rulleskøjter og net er tilgængeligt på pladserne. Især på Gasværksgrunden oplever personalet en stor efterspørgsel efter redskaber og udstyr, som er nødvendigt for at bruge pladsens faciliteter som fx skøjtebane, rulleskøjtebane, basketballbane og paddletennis. De oplever, at forhold som eksempelvis gratis udlån af skøjter gør aktiviteten tilgængelig for alle uanset social baggrund og fysisk formåen og tiltrækker et stort antal brugere.

Når Gasværksgrunden ikke er bemandet og udstyret er aflåst, bliver alle faciliteter (uanset oprindeligt formål) primært brugt som boldbane. Dette er illustreret i figur 4, der viser et øjebliksbillede fra Gasværksgrunden ved middagstid en hverdag. Her ses det, hvordan paddle tennis banen bliver brugt til fodbold, da kunstgræsbanen er optaget. Brugere fortæller, at også superellipse og amfiteater bruges til boldspil, når der er mange på pladsen.

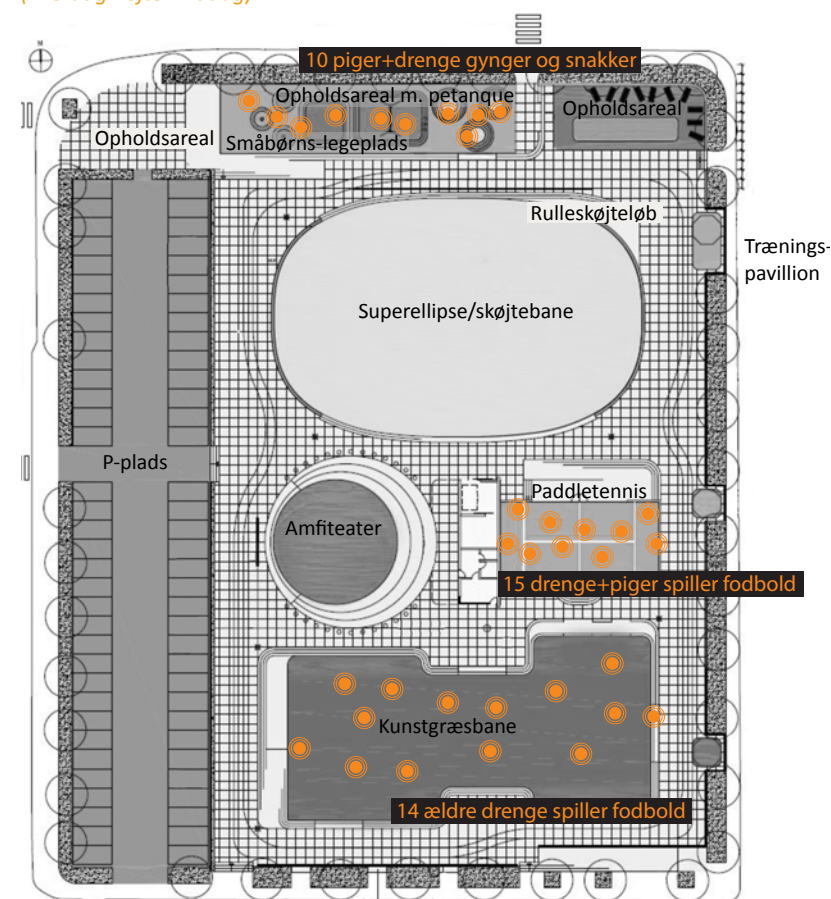
En funktionstung programmering, der kræver specielt udstyr, kan således betyde, at det bliver svært for brugerne at anvende faciliteterne, som det var tiltænkt, hvis ikke bevægelsesrummet er bemandet med fast personale. Evalueringen viser da også, at kunstgræsbanen er den fa-

"Det største scoop var is-sæsonen. De dage med højtryksvejr og gratis skøjteudlån. Jeg bliver helt høj over, at man kan finde ud af sådan noget i Fredericia. Og familierne stod der. Kioskmedarbejderne var trætte en uge efter"

[Gasværksgrunden]

Figur 8: Fodbold er den mest anvendte aktivitet på Gasværksgrunden (hverdag - eftermiddag)

cilitet, som brugerne af Gasværksgrunden anvender mest, jf figur 9.

Charlotte Ammundsens Plads, der ikke er nær så funktionstung, inviterer i højere grad til, at brugerne kan bruge pladsen til det, de gerne vil. Eksemplet i figur 10 viser en situation fra en torsdag eftermiddag, hvor nogle brugere spiller basket og løber på løbehjul, mens andre har taget en frisbee med eller sidder med en bog eller computer. Pladsen har i høj grad karakter af "baggård", hvor mange folk søger hen på tværs af alder og køn og med forskellige formål fra det rekreative og sociale til fysisk udfoldelse. Dette kan lade sig gøre, fordi pladsen ikke er opdelt i zoner, der definerer, hvad man skal lave netop der, men i stedet lader det være op til brugerne at give pladsen funktion og identitet.

Mange af faciliteterne ved Skåde Skole kan også bruges uden særligt udstyr. Dette gælder fx forhindringsbanen, cubes, klatrestativer, gynger og parkour. Herudover er der boldbaner og skaterområde, hvor skole/SFO udlåner bolde og løbehjul i åbningstiden, mens børnene selv medbringer disse i fritiden.

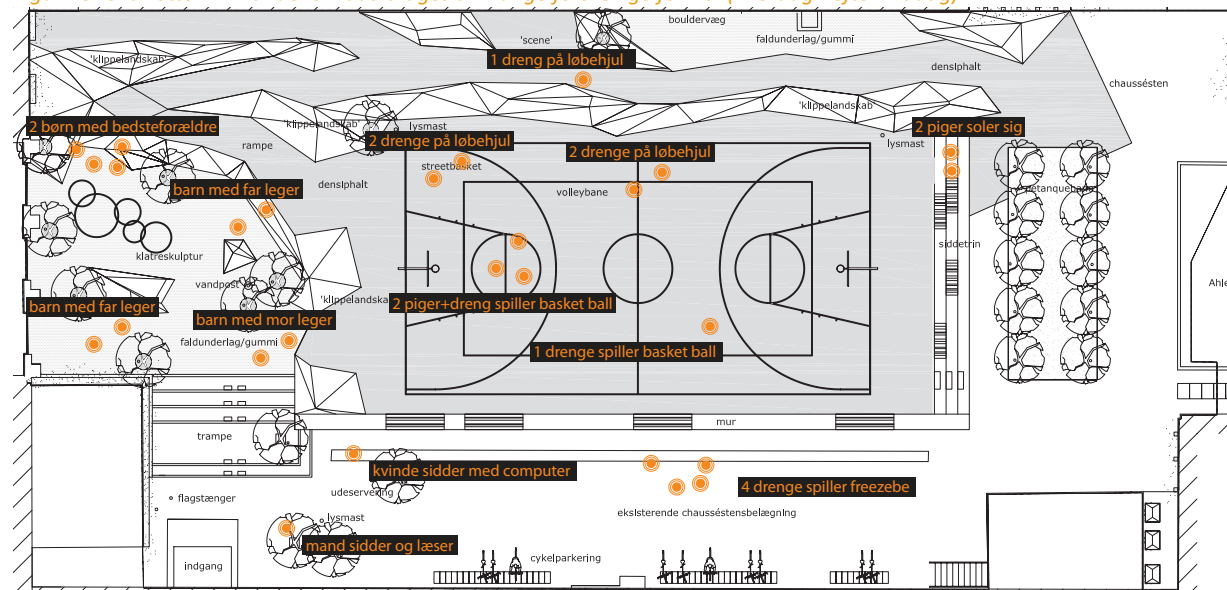
Evalueringen viser således, at aktiviteterne er mest tilgængelige, hvis de kun kræver almene redskaber som fx en bold eller et løbehjul, eller kan benyttes helt uden medbragt udstyr. Omvendt kan faciliteter, der kræver specielt udstyr tiltrække en meget stor brugergruppe, hvis udstyret gøres tilgængeligt for alle. Dette er dog mere ressourcekrævende og svært at opretholde på uorganiseret plan.

Figur 9: "Hvilke faciliteter anvender du mest?"

Gasværksgrunden	Procent
Kunstgræsbane	56 %
Opholdsarealer	11 %
Opholdsareal m/petanguebaner	11 %
Superelipse (skøjtebane vinter)	11 %
Servicebygning	7 %
Paddletennissbane	7 %
Småbørnslegeplads	7 %
Træningspavillion	7 %

(n=27)

Figur 10: Charlotte Ammundsens Plads bruges til mange forskellige formål (hverdag - eftermiddag)

Som med alle andre udendørsområder spiller årstid og vejrforhold også en rolle i forhold til faciliteternes anvendelighed. Bevægelsesrummene bruges generelt hele året af skoler og institutioner, men nogle faciliteter påvirkes af kulde og regn. Eksempelvis kan is eller vand på faciliteterne gøre dem glatte, og nedsænkede arealer bliver ubrugelige i regnvej, hvis der ikke er etableret dræn eller afløb. Det gælder eksempelvis den nedsænkede kunstgræsbane på Gasværksgrunden, der bliver fyldt med vand på grund af manglende dræn, mens også forhindringsbane og park-

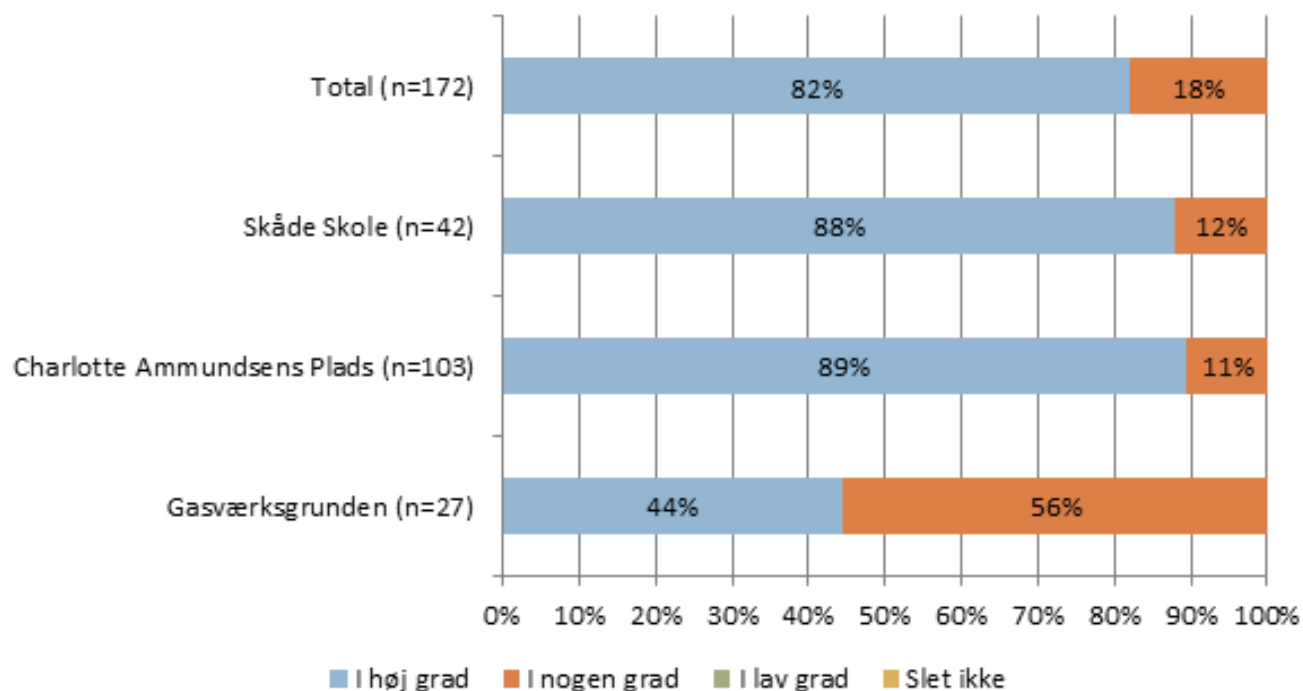
ouranlæg ved Skåde Skole bliver glatte og forårsager ulykker ved brug i regnvej.

Tryghed

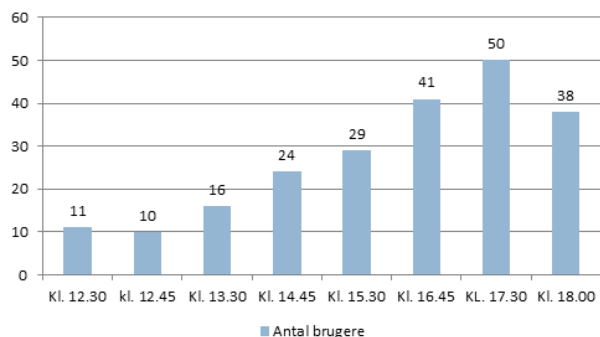
Alle tre bevægelsesrum bruges i løbet af dagen, og på Skåde Skole og Gasværksgrunden er det især skoler og daginstitutioner, der kommer i skoletiden. Om aftenen er der også aktivitet på Skåde Skole og Charlotte Ammundsens Plads, mens det ikke i særlig høj grad gør sig gældende på Gasværksgrunden. En vigtig forudsætning for

"Om aftenen kommer de store børn. Forældrene er trygge ved det, for vi har jo åbent her til 23.30 og så kan de komme herind og få et plaster på og ringe hjem hvis der er problemer."
 [Charlotte Ammundsens Plads]

Figur 11: "I hvilken grad er du enig i, at stedet er et trygt sted at være?"

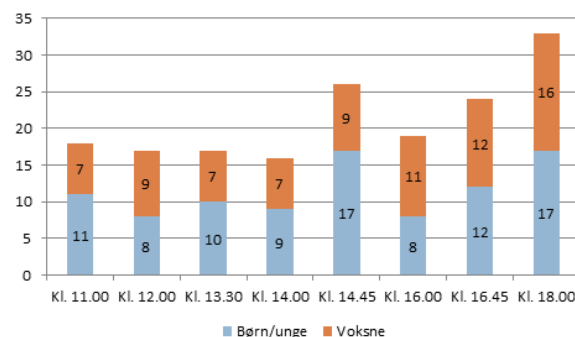
Figur 12: Ved Charlotte Ammundsens Plads er der ikke så meget aktivitet i skoletiden, men brugerne kommer til pladsen efterhånden som de kommer hjem fra skole/arbejde.

at bevægelsesrummene anvendes – og anvendes på en hensigtsmæssig måde - om aftenen er, at brugerne oplever, at der er trygt at være. Af figur 11 fremgår det også, at især Skåde Skole og Charlotte Ammundsens Plads opfattes som trygge steder at være, mens det i mindre grad gør sig gældende for Gasværksgrunden.

Charlotte Ammundsens Plads er det af de tre bevægelsesrum som er mest bynær og i det tættest befolkede område, hvor en forholdsvis stor andel af beboerne ikke har egne haver. Pladsen er derved for flere brugere et alternativ til at opholde sig i egen have og både børn, forældre og teenagere opholder sig her om aftenen. Figur 12 viser, hvordan antallet af brugere på pladsen vokser støt, efterhånden som folk kommer hjem fra skole og arbejde, og her er der også aktivitet ud på aftenen.

Figur 13: Charlotte Ammundsens Plads appellerer til både børn og voksne. En søndag er der både mange børn og voksne på pladsen.

På Charlotte Ammundsens Plads fortæller forældrene, at de er trygge ved at sende deres børn ned på pladsen om aftenen, og at dette især skyldes det tilstødende medborgerhus, som har åbent til kl. 23.30 om aftenen, og hvor der derfor er lys, liv og voksne i nærheden. I det hele taget appellerer pladsen både til børn og voksne, og som det fremgår af figur 13 er der ofte en stor andel af voksne til stede.

Også næraktivitetsarealet ved Skåde Skole bliver brugt om aftenen af både børn og forældre. Her er pladsen ved at blive et socialt mødested, hvor forældre af eget initiativ har startet en ordning, hvor de mødes en aften hver 14. dag til glæde for både børn og forældre. Også her skaber det trykthed, at der færdes voksne på og omkring pladsen. Hertil er også placeringen ved skole og midt i et parcelhus-

”Vi bruger selv multi-banen i vores fritid. Vi prøver at komme derop et par aftener om ugen for at få luft og have det sjovt med familien. Vi spiller fodbold og kører på løbehjul. Der er ofte mange andre børn, som står på sidelinjen, og dem inviterer vi med. Vi har lært nye børn at kende på tværs af alder og interesser.”
[Skåde Skole]

"Jeg glædes, når vi en sen aften har møde, og vi kan se aktiviteten. Vores bekymring gik på, om det var uhensigtsmæssige aktiviteter, men det er det ikke. Vi har også sat ind med noget sikkerhed i sommerhalvåret. Vi oplever en positiv aktivitet i løbet af dagen og i særdeleshed også om aftenen. Børnene havde tidligere ikke nogen steder at gå hen."

[Skåde Skole]

kvarter og med grønne områder medvirkende til at skabe trygge rammer.

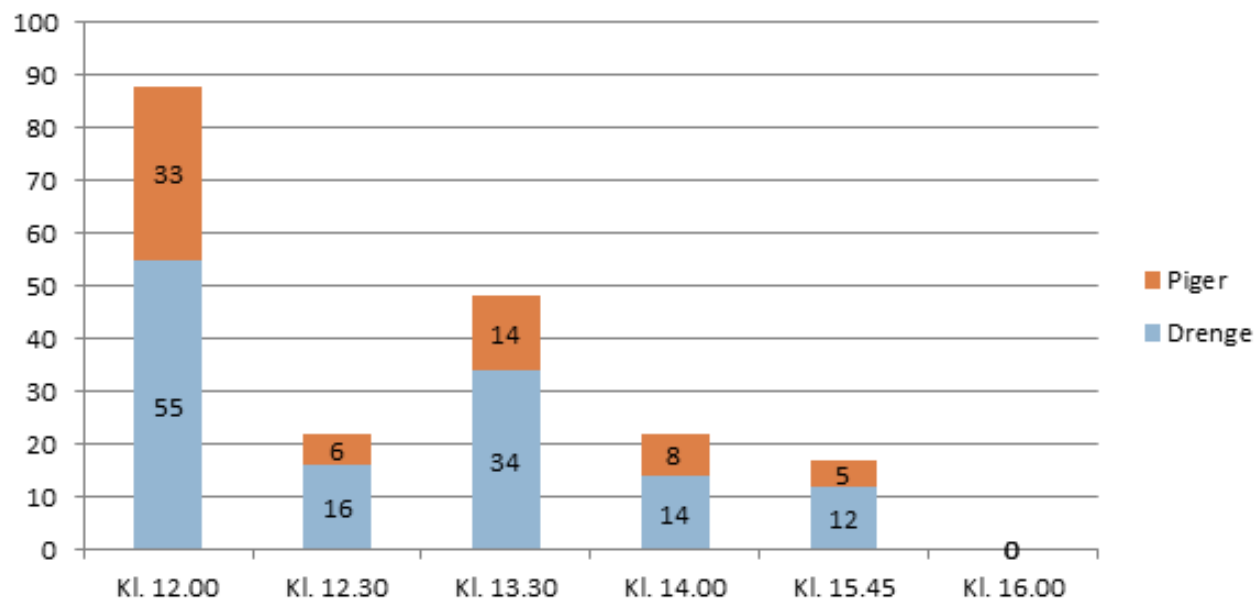
På Gasværksgrunden i Fredericia ser man ikke samme aktivitet om aftenen, hvilket kan skyldes, at den store åbne plads er svær at overskue og uden opsyn. Som figur 14 viser, er der på Gasværksgrunden mange brugere i løbet af dagen, men efter skole- og arbejdstid er pladsen tom for mennesker.

I forhold til at skabe tryghed om aftenen har det også betydning, at bevægelsesrummene er oplyst, og at der ikke er for mange "mørke kroge". Her omtales det positivt af

flere brugere, at de hvide "klipper", der er indbygget i fundamentet på Charlotte Ammundsens Plads, er oplyst om aftenen. I den forbindelse er også størrelsen på rummene en faktor, idet de mindre rum virker lettere at overskue og dermed også mere trygge.

Evalueringen peger således på, at mindre og overskuelige rum samt tilstedeværelsen af mennesker og lys fremmer aktivitet i bevægelsesrummene om aftenen, mens det omvendt kan være en barriere for brugerne, hvis pladsen fremstår stor, tom og mørk.

Figur 14: På Gasværksgrunden er der mange brugere i løbet af dagen - og særligt i skoletiden - men efter kl. 16 forsvinder brugerne fra pladsen.

Bevægelsesrummets fleksible indretning favner en bred målgruppe

De tre bevægelsesrum er alle meget fleksibelt indrettet med faciliteter, der henvender sig til forskellige målgrupper, og som kan anvendes på én gang og uafhængigt af hinanden.

Flere aktiviteter samtidigt

Evalueringen har vist, at det for alle tre bevægelsesrum gør sig gældende, at brugere i forskellige aldersgrupper og køn er aktive samtidig. Fx fremhæves det af brugerne på Charlotte Ammundsens som positivt, at brugere som illustreret i figur 15 kan spille basket samtidig med at andre løber på løbehjul på "klipperne" og andre igen sidder i solen og kigger på eller drikker kaffe.

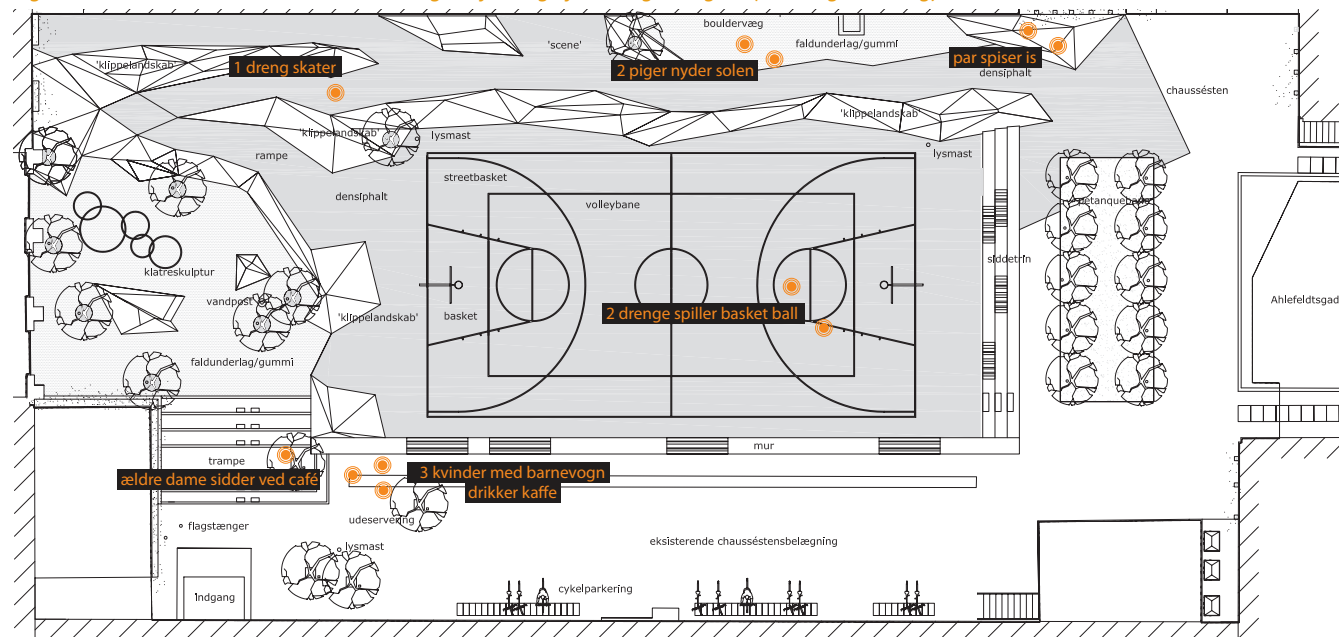
Evalueringen viser, at brugerne netop oplever det fleksible rum som det bedste ved bevægelsesrummene med den begrundelse, at der er noget for alle, og at blandingen af aktivitetsmuligheder skaber liv på pladserne.

Ved Skåde Skole fortælles det, at børnene fordeles bedre i pauser og efter skole, og at antallet af konflikter er faldet markant, efter det nye område er taget i brug.

Evalueringen viser da også, at brugerne i Skåde bruger mange forskellige faciliteter sammenlignet med de to øvrige bevægelsesrum, jf. figur 16. Desuden appellerer de fleksible faciliteter også til en bred målgruppe, hvilket betyder, at både børn og voksne opholder sig på pladsen sammen, jf. figur 17.

Ved udformningen af bevægelsesrummene må arealets størrelse dog også tages i betragtning. Ved Charlotte Ammundsens Plads, som er den mindste af de tre pladser, der indgår i evalueringen, påpeger flere brugere, at der er

Figur 15: Charlotte Ammundsens Plads besøges af mange forskellige brugere (hverdag - middag)

"Du kan faktisk se voksne løbe rundt og spille basketball og så en 10-12 årig, der suser forbi på løbehjul."
[Charlotte Ammundsens Plads]

Figur 16: "Hvilke faciliteter anvender du mest?"

Skåde Skole	Procent
Grusbane	43 %
Multibane	24 %
Forhindringsbane	24 %
Idræts- og legeområde	24 %
Skaterområde	19 %
Kropsøvningsplads m. parkour, klatring	14 %

(n=42)

for mange ting samlet på for lidt plads. Dog gør pladsens indretning med flere bevægelsesveje rundt om pladsen, at brugerne uden større problemer kan bevæge sig rundt både på og ud og ind af pladsen, og der opleves generelt heller ikke her konflikter brugerne imellem.

Omvendt oplever brugerne af Gasværksgrunden, at området er for stort og rummer for mange specielle aktivitetsformer, der kun sjældent bruges. På Gasværksgrunden har de mange forskellige faciliteter dog dannet baggrund for større enkeltstående aktiviteter eller små aktivitetsforløb med henblik på at inkludere en bredere brugergruppe gennem eksempelvis skøjtediskotek, klubaftener (for ungdomsklubben), parkour, skak, tegning og maling mv. For Gasværksgrunden har det dog været en udfordring at opretholde det brede fokus, da det kræver en del organisatoriske ressourcer.

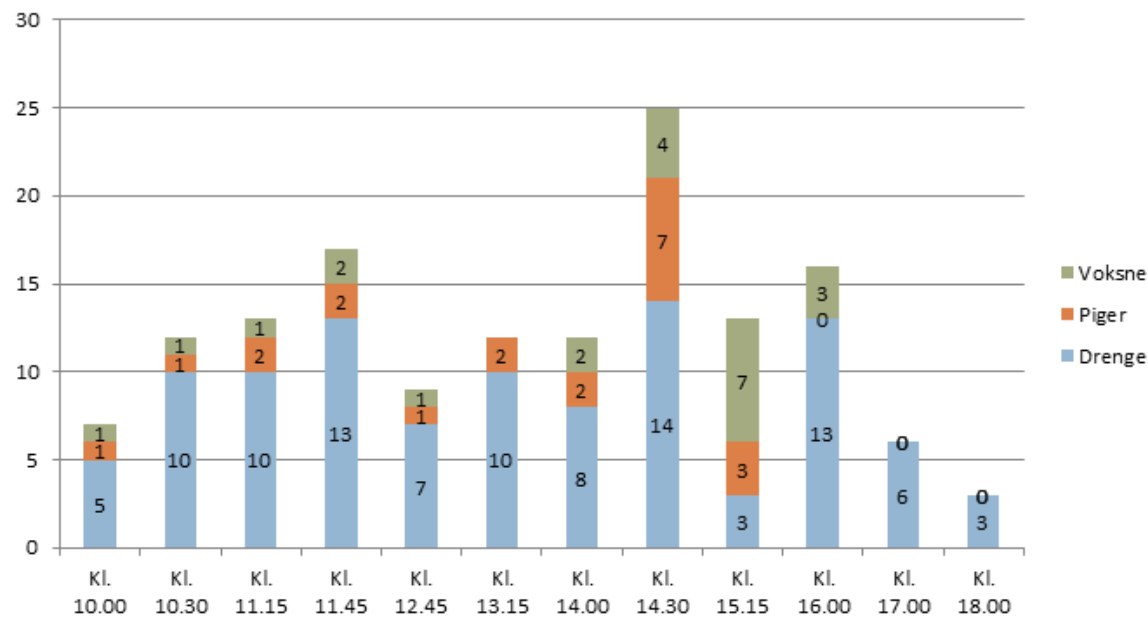
Kombinationen af faciliteter, der appellerer til en bred målgruppe, har altså vist sig at være meget vellykket i for-

hold til at inkludere mange brugere på tværs af alder og køn. Især fungerer opdeling af bevægelsesrummet i mindre rum med gode overgange imellem godt, således at brugerne ikke generes af andre aktiviteter, men samtidig er opmærksomme på, hvad der foregår omkring dem og har mulighed for at invitere andre med.

Sociale miljøer

Bevægelsesrummene er alle tre anlagt med henblik på både at rumme fysiske aktivitetsmuligheder og sociale rum. Dette giver plads til, at både forældre og piger/drenge i alle aldersgrupper har lyst til at bruge pladsen.

Figur 17: Fridag ved Skåde Skole. Både børn og forældre opholder sig på pladsen og er aktive sammen.

På alle tre pladser er der hvile- eller siddepladser, hvor folk, der ikke har lyst til at deltage i en aktivitet, men se på, kan opholde sig. På Charlotte Ammundsens Plads er der en meget stor andel af brugerne, der primært kommer for at være på opholdsarealerne, jf figur 18.

På Gasværksgrunden er der opstillet bænke, som især pigerne samler sig omkring, eller de går frem og tilbage på de lange sider. Også trapperne til de nedsænkede arealer bliver brugt som siddepladser.

Ved Skåde Skole er siddepladserne i højere grad tænkt ind i de fysiske faciliteter. Her er der eksempelvis siddepladser ned mod skaterbanen på en forhøjning belagt med gummi. Belægningen forhindrer skaterne i at skate på forhøjningen, så tilskuere kan sidde der i fred. Derudover er der flere klatrestativer/hængetræer, som især pigerne bruger til at sidde i og snakke.

Figur 19 viser en situation med børn i aldersgruppen 10-12 år, hvor nogle piger sidder i et klatretæ, mens andre piger sidder på forhindringsbanen og snakker. Drengene spiller fodbold og skater. Skåde Skole har desuden indkøbt nye borde og bænke til området for at understøtte forældrenes ønske om at opholde sig på pladsen om aftenen.

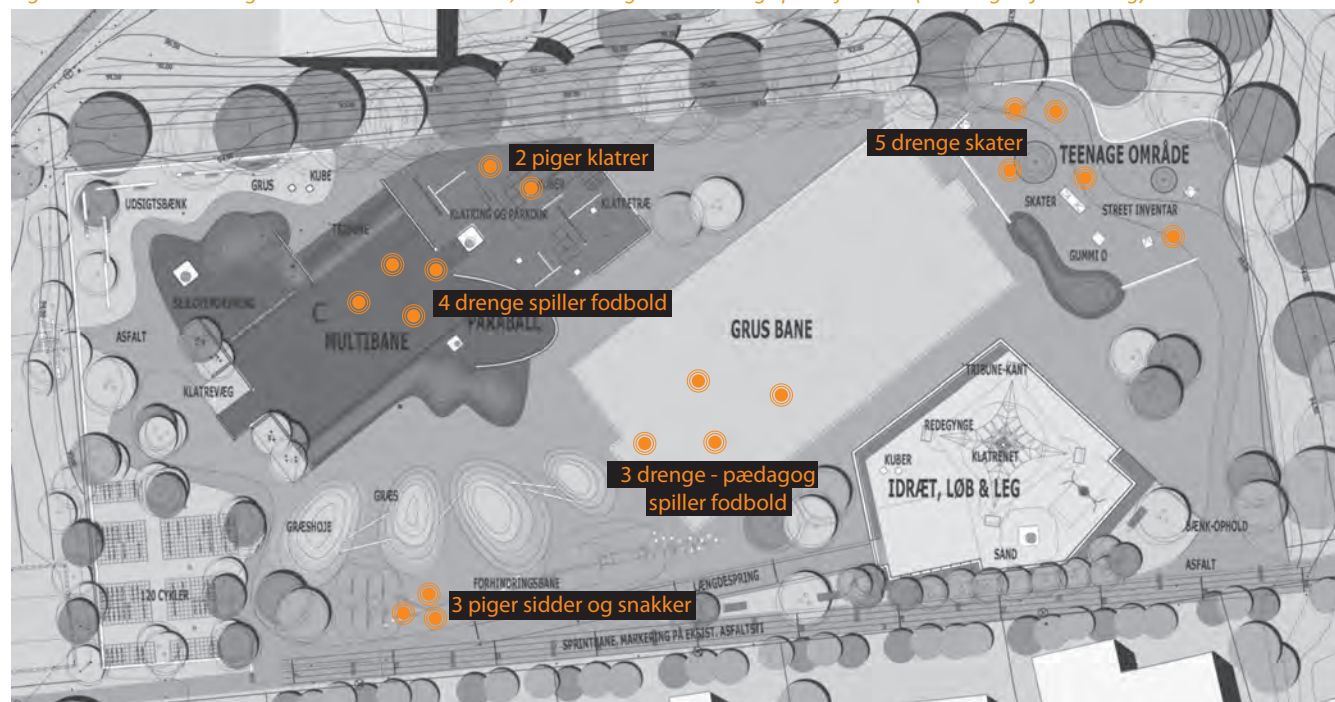
På Charlotte Ammundsens Plads har man bevidst fravalgt at opstille bænke og borde, da dette erfaringsmæssigt tiltrækker bestemte grupper, som man ikke ønsker, opholder sig på pladsen. Til gengæld er der rig mulighed for at sidde på kanten langs basket banen, ligesom man kan sidde på "klipper" rundt om på pladsen. Her fremhæves det positivt af brugerne, at der er mange gode solpladser på pladsen, og at der er læ. Derfor er pladsen for mange i lokalområdet et yndet sted at opholde sig enten alene eller sammen med andre – gerne med en computer eller

Figur 18: "Hvilke faciliteter anvender du mest?"

Charlotte Ammundsens Plads	Procent
Opholdsareal	67 %
Basketbane	33 %
Tredimensionelt landskab	6 %
Grusareal m. legeredskaber og klatreskulpturer	6 %
Skaterområde	6 %

(n=103)

Figur 19: Skåde Skole: Pigerne sidder i klatrestativet, mens drengene skater og spiller fodbold (hverdag - eftermiddag)

en kop kaffe. Da mange som tidligere nævnt ikke har egen have eller altan, er pladsen for flere i området en erstatning herfor og et sted hvor man kan opholde sig udendørs.

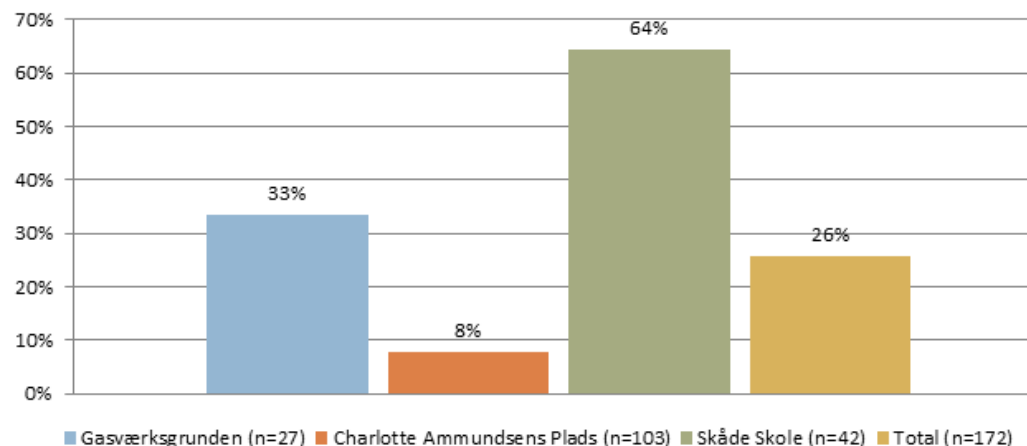
Evalueringen viser således, at hvile- og siddepladser i høj grad er med til at understøtte en bred brugergruppe ved også at inkludere de ikke så bevægelsesstærke grupper og de, der umiddelbart blot ønsker at opholde sig i det fri.

Brugerrettet arkitektur fremmer aktivitet og bevægelse

Bevægelsesrummene er alle tegnet med henblik på at skabe fleksible rammer og inspirere til nye aktivitetsformer.

På Charlotte Amundsens Plads er dette i høj grad lykkedes, og pladsen er da også blevet tildelt Hovedstadens Forskønnelses Initiativpris 2008 og Københavns Kommunes bygningspræmiering 2010. En af årsagerne til, at det på Charlotte Amundsens Plads er lykkedes at skabe en god balance mellem den arkitektoniske nytænkning og brugernes praktiske anvendelse kan være, at man i selve processen med tegningen af pladsen havde et tæt samarbejde mellem arkitekterne, der tegnede pladsen og lederen af det tilstødende kulturhus, der havde et godt kendskab til lokalområdet og kommende brugeres behov. Konkret betød dette fx, at man valgte at fælde en række træer, som i første omgang var tænkt bevaret, da disse skyggede på pladsen, og i dag er en af de ting der fremhæves særlig positivt af brugerne på pladsen, at de her kan sidde og nyde solen. Derudover blev det fra start tænkt ind i udformningen af pladsen, at borde og bænke ikke skulle være en del af pladsen, da erfaringerne i området er, at dette tiltrækker grupper, man ikke ønsker som de

Figur 20: "Har du prøvet nye aktiviteter?"

primære brugere af pladsen.

Bevægelsesrummet ved Skåde Skole er et udviklingsprojekt, hvor det har været intentionen at skabe et bevægelsesrum med nye aktivitetsformer til inspiration for andre. I evalueringen er Skåde Skole også det eneste af de tre steder, hvor flertallet af brugerne angiver, at de har prøvet nye aktiviteter/lege/spil, som de ellers ikke ville have mulighed for at prøve, jf figur 20. Brugerne nævner især cubes, parkour og skaterbane som nye faciliteter. Det er især drenge/mænd (31 %) og børn under 16 år (53 %), der har prøvet nye aktivitetsformer. For piger/kvinder er det 19 % og for brugere over 25 år kun 9 %, der har prøvet nye aktivitetsformer i bevægelsesrummene. Dette hænger formentlig sammen med, at det især er drenge og mænd, der kommer for at være fysisk aktive.

"De oprindelige tegninger var mere udfordrende, men det er en offentlig legeplads – så må man overholde nogle andre regler. Klatrevæggen det samme – det kræver store foranstaltninger – det kan ikke gøres til et åbent legeredskab. Man har lidt plantet sig mellem to stole."
[Skåde Skole]

Projektejere og brugere oplever i nogle tilfælde, at der har været mere fokus på arkitektur end brugeroplevelse. Der er således flere eksempler på, at arkitekturen har haft større prioritet end brugeroplevelse og sikkerhed med det resultat, at visse faciliteter ikke bruges eller kan være farlige. Skåde Skole oplevede eksempelvis, at pladsen ikke kunne godkendes som offentlig legeplads og har måttet foretage ændringer og gennemgå byggesager efter opførelsen. Også Gasværksgrunden i Fredericia har oplevet, at brugere er kommet til skade, og at nogle faciliteter ikke anvendes, fordi de ikke er målrettet brugerbehov.

Udfordringen ved at anlægge et bevægelsesrum af denne karakter til inspiration for andre er, at alle faciliteter er arkitekttegnede og altså ikke standardprodukter, som andre kan investere i. Udgifterne til et bevægelsesrum kommer derfor til at udgøre en væsentlig barriere for andre, der ønsker at anlægge en lignende plads, men omvendt er formålet med udviklingsprojekterne netop at hæve overliggen og nytænke faciliteterne.

Det synes altså i nogen grad at være en udfordring at skabe den rette balance mellem arkitektonisk nytænkning og brugernes praktiske anvendelse. Nytænkning af faciliteter og bevægelsesrum har vist sig at have betydning for, at brugere rent faktisk prøver eller udvikler nye aktivitetsformer, men det er nødvendigt at fokusere mere på kontekst og brugere.

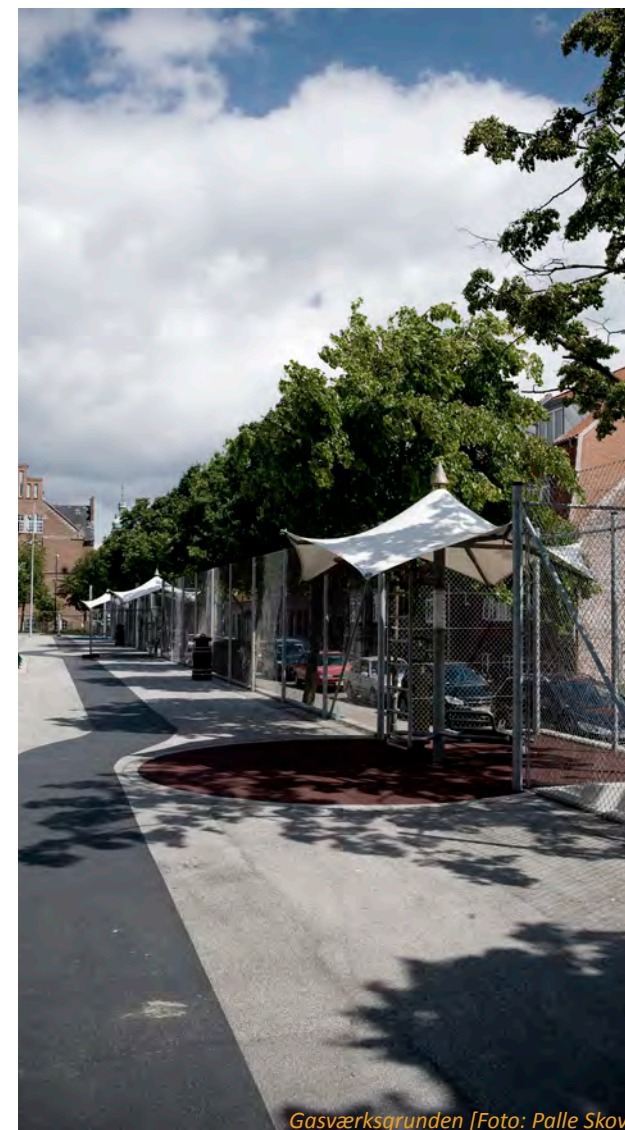
Delkonklusion

Evalueringen viser, at brugere af de tre bevægelsesrum er meget tilfredse med deres nye bevægelsesrum, som udfylder et reelt behov for et sted at opholde sig og være aktive sammen. Det er vigtigt for aktivitetsniveauet, at bevægelsesrummene er placeret centralt med synlige ind-

gange, samt at man som bruger let kan overskue pladsen og se aktiviteten udefra. Tilgængelighed handler også om, at faciliteterne kan bruges uden specialudstyr - eller at dette i så fald er til rådighed på pladsen.

For brugere er det også vigtigt, at de trygt kan bruge bevægelsesrummene om aftenen. Evalueringen viser, at tryghedsfølelsen især er høj på de pladser, hvor der er mennesker (i organiseret eller uorganiseret form) og lys, så pladsen er let at overskue.

Alle tre bevægelsesrum har haft en god effekt af at kombinere forskellige faciliteter og opholdspladser for at rumme en bred målgruppe, og brugere selv fremhæver netop dette aspekt som det bedste ved pladserne.

Gasværksgrunden [Foto: Palle Skov]

5. SYNERGIER I LOKALOMRÅDET

De tre bevægelsesrum har alle, men i forskellig grad og på forskellige måder, haft en positiv indvirkning på lokalområdet. I det følgende beskrives det, hvordan bevægelsesrummene på visse områder har bidraget til at skabe en øget fællesskabsfølelse blandt lokale og været løftestang for nye initiativer i lokalområdet.

Nærmiljø og identitet

Brugerne af de tre bevægelsesrum giver udtryk for, at pladserne fungerer som steder, hvor folk i lokalområdet kan mødes og lære hinanden at kende.

Dette kendskab kan i sig selv være værdifuldt bl.a. på grund af de positive effekter, som et større fællesskab kan have for lokalområdet. Ved Charlotte Ammundsens Plads betyder dette blandt andet, at områdets beboere omgås hinanden på en mere positiv måde og skaber relationer på kryds og tværs. Desuden er fællesskabet omkring bevægelsesrummet med til at styrke ansvars- og ejerskabsfølelse over udearealerne i området. Det viser sig ved, at brugerne selv rydder op eller anmelder hærværk, hvis dette opstår.

Ved Skåde Skole opleves det desuden, at naboerne er begyndt at se pladsen som noget andet og mere end skolens "legeplads". Det er et sted, børnene kan mødes om positive aktiviteter – også uden for skoletiden – men pladsen opfattes også som et aktiv for forældrene i området. Området bliver bl.a. brugt til børnefødselsdage, og skolen har også fået etableret strøm for at understøtte forældrenes selvorganiserede aktiviteter.

Næraktivitetsanlægget er desuden blevet et udflugtsmål, hvor folk fra et større opland kommer i godt vejr med deres madkurv.

I Fredericia har pladsen også i perioder fungeret som et sted, hvor man kan komme med hele familien, men mest når idrætskonsulenten eller tilknyttede klubber/organisationer har afholdt arrangementer eller åbnet skøjtebanen om vinteren.

"Jeg tror det er fordi alle kender hinanden her og du skal også se din nabo i øjnene næste dag. Børnene leger sammen og folk er veninder på kryds og tværs. Du kan ikke være et stort asshole, for så går det ud over dine børn."

[Charlotte Ammundsens Plads]

"Det er vigtigt, at man i et kvarter finder et fællesrum. Gårdene er jo også lukket af. Så er det vigtigt at have noget åbent og fælles."

[Charlotte Ammundsens Plads]

Bevægelsesrummene har desværre også visse steder ført til uenigheder med de nærmeste naboer. Dette enten over de fysiske faciliteters placering eller det liv, der følger med. Det kan eksempelvis være konflikter omkring støj fra pladsen eller faciliteter, der fra naboernes syn er placeret på en uhensigtsmæssig måde. I udviklingsprocessen er det derfor en god idé at inddrage naboer og arbejde med eksempelvis akustikforhold, så naboer generes mindst muligt.

"Vi får henvendelser for, om man må holde fødselsdag – det må man gerne, og der er også blevet etableret strøm. Det tænkes ind som et aktiv i området og mere end en skole."

[Skåde Skole]

"Men jeg synes det er lykkedes at skabe de sociale miljøer. Det at folk søger dertil med madkurv beviser, at det lykkedes. At man har lyst til at holde børnefødselsdage der – det viser, at vi er vildt godt lykkedes."

[Skåde Skole]

Løftestang for nye initiativer

Ud over at fungere som socialt mødested i området med de dertilhørende positive virkninger på lokalområdet, har bevægelsesrummene også på forskellig vis ført til nye projekter og initiativer.

I Skåde har bevægelsesrummet påvirket, hvordan man driver skole og SFO i området. Som eksempel har Skåde Skole netop afholdt OL for indskolingen på næraktivitetsarealet. Synergieffekterne har således ført til endnu hyppigere brug af pladsen i såvel skole som SFO og til endnu mere bevægelse for de børn og unge, der dagligt er i kontakt med pladsen.

"Der har været en periode, hvor der har været mange familier – specielt om søndagen. Der er mange, hvor far og mor tager deres børn med ned og løbe en tur. Børnene spiller lidt bold. Når jeg er der, er der kommet flere familier."

[Charlotte Ammundsens Plads]

"Jeg vil meget hellere have en græsplæne. Jeg synes det er grimt at se på – især den klatremur. Som nabo er det anstrengende – der er et leben, og der er ingen toiletforhold, så folk kommer og banker på og spørger efter vand og toilet."

[Skåde Skole]

I Fredericia oplever folkene omkring Gasværksgrunden, at pladsen er blevet et mødested og udgangspunkt for andre idrætsaktiviteter (fx løbeklubben). Men herudover har bevægelsesrummet også givet anledning til, at der bliver arbejdet mere på tværs af organisationer og aktiviteter.

"Ift. betydning for lokalet området har det klart været en løftestang for at arbejde på tværs. Det har løftet aktiviteter fra sub til stort. Parkour er blevet stort. Team Giro kommer fra Fredericia. For midtbyen er det et sted at gå hen."

[Gasværksgrunden]

"Om sommeren kommer der så de ældre unge. Og de har desværre tit ghetto-blasters med og så ringer folk og klager. Lyden cirkulerer meget rundt."

[Charlotte Ammundsens Plads]

"Vi er blevet idræts-SFO – det var ikke sket uden området. Og mere fokus på bevægelse i indskolingen. Det har vi rammerne til nu. (...) Hele vores indskoling profiterer af mere fokus på sundhed og bevægelse."

[Skåde skole]

Bevægelsesrummet ved Charlotte Ammundsens Plads er koblet tæt sammen med det tilstødende medborgerhus, der i forvejen var katalysator for afholdelse af arrangementer for borgere i lokalområdet. Medborgerhuset gør stadig meget for at skabe et godt udbud af aktiviteter, men man kunne måske savne, at pladsen i højere grad kunne fungere som løftestang for nye vinkler på naboskab og nye synergimuligheder fx i samarbejde med andre foreninger/organisationer.

Delkonklusion

Evalueringen har vist, at de tre bevægelsesrum i forskellig grad har haft betydning for lokalområdet. Især bevægelsesrummet ved Skåde har fungeret som løftestang i forhold til nye bevægelsesinitiativer og er blevet en integreret del af måden, der drives skole og SFO på.

Bevægelsesrummet ved Charlotte Ammundsens Plads har i høj grad bidraget til at give nærområdet en fælles identitet og styrket fællesskabet blandt beboerne, mens Gasværksgrunden i Fredericia har været med til at fremme det tværfaglige samarbejde mellem idræts- og fritidsorganisationer og er blevet det naturlige udgangspunkt for bevægelsesaktiviteter ud af byen.

Charlotte Amundsens Plads (Foto: Copenhagen X)

6. PROCES OG ORGANISERING

Gennem processen med etablering af bevægelsesrummene og den efterfølgende forankring har projektgrupperne gjort sig en række erfaringer i forhold til brugerinddragelse og den daglige organisering. I dette afsnit beskrives de erfaringer, som kan bidrage med læring til etablering af fremtidige bevægelsesrum.

Initiativ og udviklingsforløb

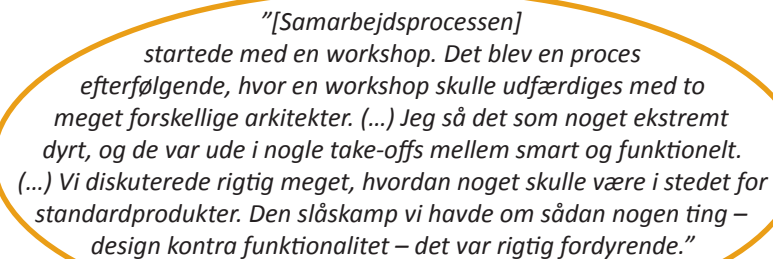
De tre bevægelsesrum har haft forskellige forudsætninger for håndtering af udviklingsfasen, da initiativet til bevægelsesrummene stammer forskellige steder fra og processerne derfor er forløbet forskelligt. Ikke desto mindre kan der fra processerne udledes nogle vigtige læringspunkter.

Charlotte Ammundsens Plads er anlagt på initiativ af en privat arkitekt fra området, mens processen for udvikling af pladsen ved Skåde Skole er startet på skolens initiativ. Omdannelsen af Gasværksgrunden i Fredericia er startet af en gruppe unge fra det nærliggende ungdomshus. Fælles for initiativtagerne er dog den lokale tilknytning samt ønsket om at skabe en positiv forandring i lokalområdet.

Samarbejdspartnere

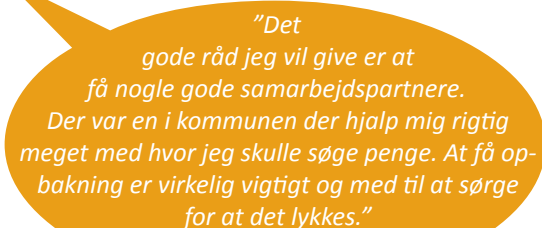
Evalueringen viser, at det for initiativtagerne har været vigtigt at have de rette samarbejdspartnere gennem udviklingsprocessen.

Ud over samarbejde om at søge økonomiske midler, er det ifølge initiativtagerne også vigtigt at have en fælles forståelse af målet og rammerne for projektet. Det har vist sig at være en udfordring, hvis samarbejdspartnerne ikke er enige om, hvor projektet skal føre hen - særligt i forhold til den tidligere nævnte afvejning mellem arkitektonisk og funktionel kvalitet.

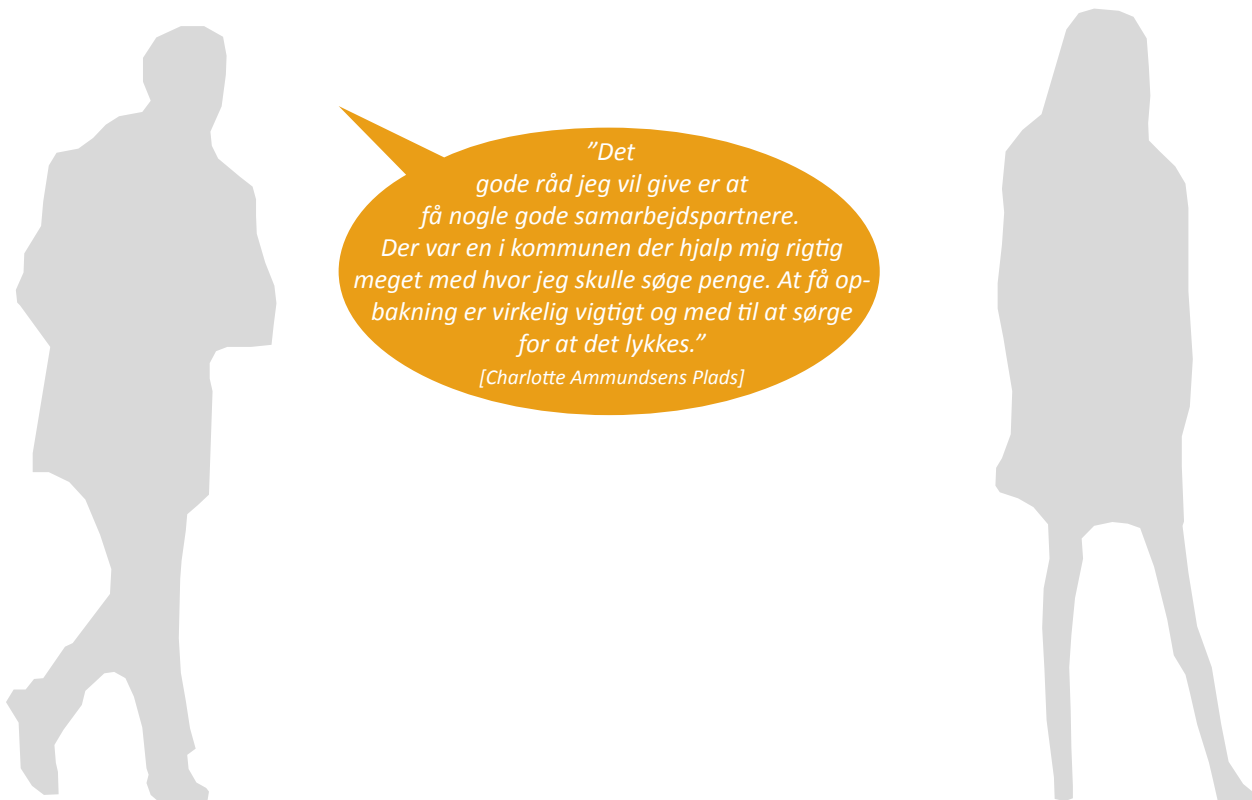
"[Samarbejdsprocessen] startede med en workshop. Det blev en proces efterfølgende, hvor en workshop skulle udfærdiges med to meget forskellige arkitekter. (...) Jeg så det som noget ekstremt dyrt, og de var ude i nogle take-offs mellem smart og funktionelt. (...) Vi diskuterede rigtig meget, hvordan noget skulle være i stedet for standardprodukter. Den slåskamp vi havde om sådan nogen ting – design kontra funktionalitet – det var rigtig fordyrende."

[Skåde Skole]

"Det gode råd jeg vil give er at få nogle gode samarbejdspartnere. Der var en i kommunen der hjalp mig rigtig meget med hvor jeg skulle søge penge. At få opbakning er virkelig vigtigt og med til at sørge for at det lykkes."

[Charlotte Ammundsens Plads]

Endvidere kan det være en fordel at vælge samarbejdspartnere, der har mulighed for fysisk at tilgå stedet løbende i processen og dermed opnå et større kendskab til brugere og omgivelser for at sikre en større brugervenlighed i de fysiske faciliteter.

Som det sidste er det vigtigt at samarbejdspartnerne har den ekspertise, som er nødvendig for at realisere ideerne. Således har det fx i Skåde været et problem i processen, at skolen selv har skullet stå for den tekniske- og sikkerhedsmæssige ekspertise angående de foreslåede installationer.

Brugerinddragelse

Hvad angår brugerinddragelsesprocesser, adskiller projekterne sig også væsentligt. I forbindelse med Charlotte Ammundsens Plads var det den initiativtagende arkitekt, der fik lov at lægge de overordnede linjer fra starten af projektet, inden man begyndte brugerinddragelsesprocesser. Dette mener arkitekten selv har været en fordel.

Både i Skåde og ved Gasværksgrunden har der tidligt i processen været stor brugerinddragelse af såvel skoleelever som andre brugere. Her har de udviklet idéer, som arkitekterne efterfølgende har behandlet og omsat til fysiske tegninger. I den proces giver brugerne udtryk for, at de i nogen grad har følt sig hægtet af og har skullet acceptere nogle løsninger, som de ikke har fundet helt hensigtsmæssige i forhold til brug og efterfølgende drift. Ved Charlotte Ammundsens Plads har brugerinddragelsen mere haft karakter af møder mellem en gruppe helt centrale interessenter, hvilket har fungeret godt i forhold til at sikre den efterfølgende forankring.

Evalueringen viser således, at det af hensyn til at sikre ejerskab til bevægelsesrummene har været vigtigt med en inddragelse af de vigtigste brugere gennem hele processen, og at selve inddragelsesprocessen kan tage forskellige former, afhængig af projektets karakter.

"Der er ikke noget galt med to sjællandske arkitektfirmaer, men de kom her ikke ret meget. Det er måske nemmere at være praktisk, når man er tæt på."

[Skåde Skole]

"Jeg synes at det er helt afgørende at man får fagfolk på fra start. En arkitekt eller en landskabsarkitekt. Det er hovedgrebet, der er helt afgørende. (...) Man glemmer at tænke på hvor står solen og hvor vil folk gerne sidde."

[Charlotte Ammundsens Plads]

Organisering og forankring

Efter etableringen af de tre bevægelsespladser har initiativgrupperne mere eller mindre selv overtaget driften. Ved Skåde Skole er det skolen, der har påtaget sig det økonomiske ansvar for at vedligeholde og drive pladsen, mens Gasværksgrunden er forankret hos kommunen under institutionsområdet. Charlotte Amundsens Plads drives af det tilstødende medborgerhus. I det følgende beskrives tværgående erfaringer med brugerråd og den efterfølgende forandring og overtagelse af driften.

Brugerråd

Der er i alle tre projekter blevet etableret et brugerråd i forbindelse med etableringen af pladserne. Ingen af disse brugerråd er imidlertid fungerende i dag. Dermed ikke sagt, at brugerrådene ikke har haft nogen funktion. Særligt i udviklingsfasen har de spillet en stor rolle. Folk omkring projekterne har peget på flere årsager til,

at brugerrådene ikke er fungerende i dag. En stor del af forklaringen kan muligvis findes i, at rådene efter realiseringen ikke har haft mandat til at træffe beslutninger om brug af økonomiske midler i forbindelse med bevægelsesrummene.

I forlængelse af dette viser evalueringen, at brugerrådernes indflydelse har været for lille til at motivere de folk, som sad i rådene. Særligt når man har med unge mennesker at gøre, er det vigtigt, at de kan se en direkte værdi af deres arbejde og at der ikke er langt fra tanke til handling: Evalueringen peger således på, at brugerrådene har haft en vigtig funktion i udviklingsfasen, men ikke er tænkt med videre i driftsfasen. Imidlertid har der været brugere,

som har ønsket at lægge kræfter i brugerrådets arbejde, men uden at have mandat til at træffe beslutninger. Så fremt brugerrådene skal videreføres efter realisering af bevægelsesrummene er det derfor vigtigt, at der som en del af processen indgås aftaler om brugerrådets efterfølgende rolle og beslutningskompetence.

"Der var drivkræfter i det råd, men hvad vil man med det? De skulle måske alligevel have haft noget mere budget."

[Gasværksgrunden]

"Brugerrådet blev brugt meget i idéfasen, og da vi stod med nogle konflikter, og ellers har det ikke været så meget"

[Skåde Skole]

"Brugere skal have noget håndgribeligt. Der var en, der snakkede om, at fodboldbane og trappe var lort, og så drukner det i voksensnak med regler. De skal mærke en direkte indflydelse. Det skal være sådan, at der sker noget i morgen. Når vi skulle fra tegnebræt og op i systemet og tilbage igen. Man kan ikke klandre nogen for, at det ikke kunne køre."

[Gasværksgrunden]

Forankring

En tværgående erfaring er også, at man ikke kan forvente, at folk af sig selv tager stederne i brug. Det er derfor nødvendigt med en form for driver, der kan sætte fokus på stedet og sætte aktiviteter i gang. Som det fremgår af forrige kapitel er det primært brugere under 35 år, der bruger bevægelsesrummene, men de organisatoriske kræfter bag pladserne peger på, at det skyldes det fokus, de selv lægger i den organisatoriske indsats. I Fredericia har man eksempelvis tilknyttet ungdomsklubber og skoler, og de stimulerer de unge til at bruge stedet. Hvis man derimod ønsker flere ældre brugere, skal dette stimuleres.

Faste brugere som f.eks. skoler, klubber og institutioner, kan således være med til at give liv til en plads. På Charlotte Amundsens Plads har Medborgerhuset ved pladsen haft en afgørende funktion. Dels har det sikret, at borgere i området naturligt har fået kendskab til pladsen. Dels skaber det tryk og liv, at der er personale i huset, og samtidig er Medborgerhuset også arrangør af en række aktiviteter på pladsen.

En lignende funktion har skole og SFO i Skåde. Den daglige brug af pladsen i frikvarterer, idrætstimer og i SFO'en sikrer kendskab til og liv omkring pladsen.

Ved Gasværksgrunden i Fredericia ligger der skoler på to sider af grunden, som også anvender den i idrætsundervisningen og i frikvartererne. Uden for skolesammenhæng er der dog færre faste brugere end ved de to andre pladser. Derfor har der i en længere periode været ansat en idrætsentreprenør, der i samarbejde med frivillige "ambassadører" har skabt aktiviteter på og i forbindelse med pladsen. Dette har været med rimelig succes, men efter en omprioritering af de økonomiske midler er der ikke længere nogen til at motivere og engagere ambassadørerne, og ordningen er i dag nærmest ikke-eksisterende.

Der er dog i Fredericia enighed om, at det er tiltag i den retning, der virker, men folk omkring pladsen er også enige om, at Gasværksgrunden ikke udnytter sit fulde potentiale, fordi de økonomiske midler til at igangsætte de fornødne aktiviteter ikke i tilstrækkelig grad har været tænkt ind fra start.

Evalueringen viser, at det for alle tre bevægelsesrum har været en udfordring, at den efterfølgende drift og vedligeholdelse ikke har været tænkt tilstrækkeligt ind.

Særligt skal det nævnes, at de arkitektoniske valg i ud-

viklingsfasen kan have afgørende betydning for drifts- og vedligeholdelsesudgifterne efterfølgende.

Således har arkitekten ved Charlotte Amundsens Plads valgt nogle materialer, som kan holde til at blive brugt. Skulle skaden alligevel ske, er materialerne af en type, som er lette at reparere eller udskifte. Arkitekten har været meget opmærksom på, at hvis tingene er ødelagt, så gider man ikke komme der. (Byens Bevægelsesrum, 2011).

Charlotte Amundsens Plads [Foto: NIRAS]

"Det kræver engagement og drive over en lang periode for at få folk til at bruge det. Og der skal også være nogle økonomiske midler til det."

[Gasværksgrunden]

"Da man laver pladsen, laver man et budget, der kun dækker de faste udgifter. Man sætter ikke en krone af til vedligeholdelse. Når noget går i stykker, skal man enten overtrække eller lade det være."

[Skåde Skole]

Evalueringen viser, at der kun i mindre omfang har været fokus på at sikre den videre drift af bevægelsesrummene. Desuden har brugerrådernes rolle efter realisering ikke har været tydelig, og brugerrådene har været uden reel beslutningskompetence. De mennesker, der nu sidder med driften, oplever, at der ikke er sat midler nok af til både at vedligeholde og drive arealerne.

Desuden viser evalueringen, at der er behov for en driver til at stimulere aktiviteter på området - enten i form af en fysisk institution/organisation ved bevægelsesrummet eller mere løst tilknyttede medarbejdere og/eller frivillige ambassadører.

Delkonklusion

De tre bevægelsesrum er realiseret på baggrund af forskellige udviklingsforløb og udfordringer i processen. Evalueringen viser, at det for initiativgrupperne har været vigtigt med samarbejdspartnere, som kan rådgive omkring økonomi og fysiske muligheder og indgå i et samarbejde frem mod et fælles mål. Initiativgrupperne lægger vægt på, at arkitekterne skal have mulighed for fysisk at tilgå stedet for at opnå et godt kendskab til brugere og omgivelser for at opnå en bedre balance mellem arkitektur og funktionalitet.

Evalueringen viser desuden, at brugerinddragelse kan tage forskellige former, men generelt bidrager til en bedre forankring hos brugerne. Brugerne kan dog føle sig hægtet af, når arkitekterne overtager processen. Brugerrådet har i den forbindelse spillet en vigtig rolle i forhold til at varetage dialogen frem mod realisering, men er ikke i tilstrækkelig grad tænkt ind i den efterfølgende drift, hvilket har resulteret i, at brugerrådene ikke længere er fungerende.

De mennesker, der i dag står for driften af bevægelsesrummene, ønsker desuden, at økonomiske midler til drift og vedligehold havde været tænkt bedre ind fra start.

Gasværksgrunden [Foto: Palle Skov]

7. PERSPEKTIVERING

I takt med at måden vi dyrker idræt på trækker mod det selvorganiserede, spontane og legende, dukker der flere udendørs bevægelsesrum op især i de større byer. Folk efterspørger nye måder at komme ud og røre sig på. Vi ser fitnessstræning i parker, og i København har vi inden for de senere år set større bevægelsesrum som Plug N Play i Ørestad Syd⁴, de midlertidige byrum på Carlsberg⁵ og senest Nørrebros nye byrum, Superkilen.

Et fællestræk ved de nye bevægelsesrum - uanset arealets størrelse - er fleksibiliteten, der gør det muligt at dyrke mange forskellige aktiviteter samtidigt og dermed appellerer til en bred målgruppe. Netop derfor ser vi også, at brugerne tager stederne til sig og bliver ambassadører for dem, hvad enten de kommer der for det sociale samvær eller for at dyrke en fysisk aktivitet alene eller sammen med andre.

Nogle bevægelsesrum som fx Carlsberg og Plug N Play er anlagt som midlertidige byrum, mens andre er kommet for at blive. Det betyder dog, at ambitioner og målsætninger varierer. Særligt Plug N Play og Carlsberg er anlagt med det formål at sætte fokus på en bydel og skabe tiltrækningskraft til kommende boligområder. En fordel ved midlertidigheden er, at der i højere grad arbejdes med den kontinuerlige forandring, og der synes derfor at være en høj grad af fortælleverdi i disse projekter. Det kræver dog også en fornuftig strategi for, hvordan bevægelsesrummene følges til dørs, når de ikke længere skal være der. Eksempelvis er byrummene ved Carlsberg blevet meget populære og brugerne er bange for, at de efterlader et tomrum. Midlertidige aktiviteter på nye projektarealer dukker dog op flere og flere steder, og vi vil formentlig opleve, at nye aktiviteter afløser de gamle og på den måde skabes en dynamisk bevægelseskultur.

Ligesom det for de tre bevægelsesrum i denne evaluering har været en afgørende forudsætning med en central placering, har også byrummene i Carlsberg vist, at den centrale placering fremmer spontan aktivitet. Flere kommer forbi på vej til og fra arbejde, og det skaber aktivitet, der tiltrækker endnu flere mennesker. Den decentrale placering, som Plug N Play i Ørestaden kræver mere planlægning fra brugernes side, men her synes det at være en fordel, at Plug N Play tilbyder nogle specialiserede aktiviteter som fx parkour, dirtjumbpane og urbane haver, som folk gerne rejser langt for. Det kan være et tegn på, at de specialiserede funktioner gør sig bedst på decentrale pladser, mens de lettilgængelige aktiviteter gør sig bedre på centrale pladser, da de i højere grad opfordrer til den spontane leg.

Bevægelsesrummene varierer i størrelse fra små pladser som Charlotte Amundsens Plads til store områder som Gasværksgrunden, Carlsberg, Plug N Play og Superkilen. Pladsernes størrelse må ses i forhold til den omkringliggende by og befolkningsgrundlag. I Fredericia synes Gasværksgrunden at være for stor i forhold til overskuelighed og det trygge miljø, mens den større gennemstrømning af mennesker i København gør de store pladser populære. Charlotte Amundsens Plads og Næraktivetsarealet ved Skåde Skole har vist, at de små bevægelsesrum helt klart har deres berettigelse i det nære miljø og skaber stor værdi for brugerne her. Et bevægelsesrum kan således ikke siges at have en ideel størrelse, men må sammentænkes med det miljø, det placeres i.

Evalueringen har vist, at det har været en udfordring at håndtere drift og vedligehold af de tre bevægelsesrum. Dels fordi det kræver en organisatorisk driver, dels fordi det kræver et økonomisk grundlag for at vedligeholde fa-

ciliteter og afholde aktiviteter. Evalueringen af Plug N Play har derimod vist, at et samarbejde mellem By & Havn og fem foreninger er en velfungerende model, hvor brugerne kommer tættere på beslutningerne, men samtidig også har et økonomisk medansvar for, at driften fungerer. Det kan være en model til inspiration for andre bevægelsesrum, men umiddelbart er den ikke let at forene med den selvorganiserende tanke. Der vil derfor fremover være behov for at udvikle og afprøve nye organisationsformer, der tilfører bevægelsesrummene de brugerdrevne organisatoriske og økonomiske ressourcer, der er nødvendige for at bevare attraktionen og fortsat udvikle nye aktivitetsformer.

⁴ Hausenberg ApS (2010): Evaluering af PLUG N PLAY - En midlertidig og multifunktionel bylivsgenerator i Ørestad Syd. Udgivet af Udviklingsselskabet By & Havn I/S

⁵ Hausenberg ApS (2011): Midlertidige byrum på Carlsberg. Udgivet af Carlsberg Ejendomme, Realdania, Lokale- og Anlægsfonden og Københavns Kommune

Skåak Skole [foto: Rune Johansen]

8. METODE

Formålet med evalueringen har været systematisk at indsamle og vurdere viden, erfaringer og læring fra etableringen af de tre bevægelsesrum; henholdsvis Charlotte Ammundsens Plads i København, Næraktivitetsanlægget ved Skåde Skole i Aarhus og Gasværksgrunden i Fredericia. Evalueringen er opbygget således, at der inddrages forskellige metoder og tilgange for derved at højne det samlede udbytte af evalueringen.

Der er anvendt en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. Denne form for metodetriangulering indebærer, at der anvendes forskellige metoder (hall test med udgangspunkt i et fast spørgeskema, fokusgruppeinterview og personlige dybdeinterview) til at afdække de samme evalueringsspørgsmål og evalueringstemaer.

Forud for dataindsamlingen er der foretaget en grundig desk research i form af gennemlæsning af relevant materiale om de tre bevægelsesrum (ansøgninger, projektbeskrivelser, grundtegninger mv.) samt om generelle trends angående bevægelses- og byrum. Derudover er de projektansvarlige fra Lokale og Anlægsfonden blevet involveret i forbindelse med at rammesætte evalueringen. Metodetrianguleringen har givet et validt samlet billede af de erfaringer, man har gjort sig i forbindelse med etableringen af bevægelsesrummene.

Kvantitativ dataindsamling

Der er gennemført en såkaldt hall test i de tidsrum, hvor bevægelsesrummene forventes benyttet af unge over 15 år og voksne. Hall testen er gennemført ved, at en interviewer beder en bruger af udearealets faciliteter om at besvare nogle spørgsmål om anlægget. Interviewene blev gennemført ved hjælp af papirspørgeskemaer, som

gjorde det muligt for interviewererne at bevæge sig frit rundt i bevægelsesrummene og interviewe brugerne, dér hvor de opholdt sig. Svarene er efterfølgende indtastet i NIRAS' elektroniske surveysystem, Scisco. Intervieweren har indledningsvist sikret sig, at respondenterne er 15 år eller ældre. Har det været muligt at få kontakt til yngre børn i følge med deres forældre, er det blevet forsøgt at gennemføre interview med disse børn ved forældrenes accept og hjælp. Interviewene er blevet gennemført af NIRAS' studenterkorps, der er trænet i at gennemføre denne type interview. For at sikre en bred repræsentativitet er interviewene gennemført på forskellige ugedage, hvor interviewererne sammenlagt har været til stede i 45 timer.

De tre bevægelsesrum tiltrækker forskellige brugergrupper. Brugere på Charlotte Ammundsens Plads er generelt ældre end ved Skåde Skole og Gasværksgrunden, hvorfor det har været muligt at gennemføre flere interview med brugere over 15 år. Endvidere er de meteorologiske forhold en afgørende og svært kontrollerbar faktor, når det kommer til anvendelse af udearealer. Dette har også haft en påvirkning på antallet af interview på de enkelte pladser. Alt i alt betyder dette, at de kvantitative datakilder, især ved Gasværksgrunden, hvor der kun har været 27 respondenter, må tolkes med en vis forsigtighed. Her har metodetrianguleringen været særlig vigtig, idet de kvalitative datakilder har været med til at kvalificere de kvantitative resultater.

Antal respondenter for hvert af de tre bevægelsesrum.

Charlotte Ammundsens Plads	Gasværksgrunden	Skåde Skole	Total
23	27	42	172

Kvalitativ dataindsamling

Der er gennemført 2 fokusgruppeinterviews med repræsentanter fra relevante involverede kommunale forvaltninger samt afgrænsede interessentgrupper i tilknytning til henholdsvis Gasværksgrunden og Skåde Skole. For Charlotte Ammundsens Plads har det ikke været muligt at samle deltagere til en fokusgruppe. Evalueringen er her suppleret med yderligere personlige interview.

Formålet med fokusgruppeinterviewene som metode er, at det muliggør en stor vidensdeling på tværs, ligesom det giver en god dynamik at samle og inddrage flere forskellige personer. Vores erfaring er således, at fokusgruppeinterview bidrager til evalueringen med en stor forklaringskraft, og at de enkelte deltagere ofte føler, at de ved at diskutere og reflektere over forskellige spørgsmål oplever en øget forståelse af både projektet og de øvrige deltageres rolle i projektet. Der er desuden gennemført **personlige dybdeinterviews** med den lokale tovholder/projektleder for projektet. Dybdeinterviewene er som fokusgruppeinterviewene gennemført med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide, hvor der på forhånd er identificeret en række temaer, men hvor der også har været plads til at forfølge andre temaer og vinkler undervejs.

I fokusgruppe- såvel som personlige dybdeinterview er følgende temaer blevet berørt:

- Brugergruppen
- Organisering og drift
- Fysiske faciliteter
- Samspil med lokalområdet

Endelig er der udarbejdet **observationskort** på pladserne, hvor brugernes adfærd løbende er dokumenteret på oversigtskort som øjebliksbilleder. Øjebliksbillederne er anvendt til at kvalificere og nuancere konklusioner fra halltest og kvalitative interview. Da brugergruppen særligt på Gasværksgrunden og ved Skåde Skole er under 15, og det som tidligere nævnt har været vanskeligere at gennemføre interviews her, har denne kvalificering været særligt vigtig på disse pladser.

Antal observationer af øjebliksbilleder

Charlotte Ammundsens Plads	Gasværksgrunden	Skåde Skole	Total
23	14	34	71

9. LITTERATURLISTE

Forebyggelseskommissionen (2009): Vi kan leve længere og sundere - Forebyggelseskommissionens anbefalinger til en styrket, forebyggende indsats.

Gehl & Andersen (2003): Fremtidens bedre byrum - visioner og drømme. Udgivet af Bedre Byrum - Fonden Realdania.

Hausenberg ApS (2011): Midlertidige Byrum på Carlsberg. Udgivet af Carlsberg Ejendomme, Realdania, Lokale- og Anlægsfonden og Københavns Kommune.

Hausenberg ApS (2010): Evaluering af PLUG N PLAY - En midlertidig og multifunktionel bylivsgenerator i Ørestad Syd. Udgivet af Udviklingselskabet By & Havn I/S.

Indenrigs- og Socialministeriet (2009): Mere bevægelse i byens rum - Et idékatalog om byfornyelse og moderne legegader. Udgivet af Indenrigs- og Socialministeriet.

Lokale- og Anlægsfonden & SLA Landskabsarkitekter (2004): Idrættens fornemmelse for byrum. Udgivet af Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække.

Lokale- og Anlægsfonden & Benny Schytte (2004): En idrætslegeplads skal ligge i vejen! Udgivet af Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække.

Metospos - en del af Bascon og Aalborg Kommune (2011): Vedkommende byrum - Om brugere, byrumspræferencer og byfornyelse. Udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Nielsen & Thorkenholdt (2011): Byens Bevægelsesrum - Et studie af byrums evner til at fremme fysisk aktivitet og møde mellem mennesker. Udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Peter Holst Arkitektur & Landskab (2011): Playspots. Udgivet af Lokale- og Anlægsfonden.

